

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ
PREZENČNÍ STUDIUM
2011–2014**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Marková

**Porovnání hlasové a řečové přípravy rozhlasových
profesionálů ve veřejnoprávních a soukromých stanicích**

Praha 2014
Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Jiří Daníček

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR
FULL-TIME STUDIES
2011-2014

BACHELOR THESIS

Barbora Marková

**Comparing voice and speech preparing of radio professionals
in public and radio stages**

Prague 2014

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Jiří Daníček

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 14. 3. 2014

Barbora Marková .....

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Soně Markové za vytrvalou podporu a toleranci. Dále bych chtěla poděkovat vedoucímu své práce Mgr. Jiřímu Daničkovi za podnětné připomínky a věnovaný čas.

Anotace

Bakalářská práce se v teoretické části seznamuje se základními pojmy a nastiňuje problematiku titulního tématu. Popisuje specifika rozhlasu, duální systém vysílání, vývoj hlasové a řečové přípravy, aktuální trendy rozhlasové žurnalistiky, zásady správné výslovnosti a kulturu jazykovou a řečovou. Praktická část se zaměřuje na porovnání nastudovaných poznatků s reálnou praxí.

Klíčová slova

rozhlas, specifika rozhlasu, rozhlasový profesionál, zásady správné výslovnosti, duální systém rozhlasového vysílání, hlasová a řečová příprava, řečová a jazyková kultura

Annotation

Bachelor's thesis shows basic ideas in theoretical part and reveal the problematic in main theme. It describes specifics of radio, dual system of broadcasting, development of voice and speech preparing, actual trends of radio journalism, principles of correct pronunciation and language and speech culture. Practical part is concentrated on observing of learning knowledge with real practice.

Key words

dual system of radio broadcasting, principles of correct pronunciation, radio, radio professional, specifics of radio, speech and language culture, voice and speech preparing

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 SPECIFIKA ROZHLASU	9
1.1 Vymezení rozhlasu v širším kontextu instituce masových médií s ohledem na jeho specifika	9
1.2 Srozumitelnost	12
2 DUÁLNÍ SYSTÉM ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ	15
2.1 Veřejná služba versus služba zisku.....	16
3 AKTUÁLNÍ TRENDY ROZHLASOVÉ ŽURNALISTIKY	20
4 ZÁSADY SPRÁVNÉ VÝSLOVNOSTI	23
4.1 Ortofonie	24
4.2 Ortoepie	25
5 ŘEČOVÁ A JAZYKOVÁ KULTURA	27
6 VÝVOJ HLASOVÉ A ŘEČOVÉ PŘÍPRAVY ROZHLASOVÝCH PROFESIONÁLŮ	30
PRAKTICKÁ ČÁST	35
7 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE	35
8 VÝZKUMNÁ METODIKA	36
9 VÝZKUMNÝ VZOREK	37
10 ANALÝZA POLOSUKTUROVANÝCH ROZHOVORŮ	38
10.1 Analýza polostrukturovaného rozhovoru s Mgr. Ladislavem Vonzem	38
10.2 Analýza polostrukturovaného rozhovoru s Mgr. Tomášem Pancířem	39
10.3 Analýza polostrukturovaného rozhovoru s Miroslavem Škodou	41
10.4 Vyhodnocení polostrukturovaných rozhovorů	41
11 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	43
11.1 Dotazníkové šetření rozhlasových profesionálů	43
11.1.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření rozhlasových profesionálů	45
11.2 Dotazníkové šetření laické veřejnosti	45
11.2.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření laické veřejnosti	46
12 ANALÝZA ROZHLASOVÝCH RELACÍ	48
12.1 Analýza polední zpravodajské relace Českého rozhlasu	48
12.2 Analýza polední zpravodajské relace rádia Impuls	49

12.3	Vyhodnocení analýzy rozhlasových relací	50
13	DISKUZE	51
13.1	Diskuze k první hypotéze	51
13.2	Diskuze ke druhé hypotéze	51
13.3	Diskuze k třetí hypotéze	52
13.4	Diskuze k čtvrté hypotéze	52
13.5	Diskuze k páté hypotéze	53
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	56
	SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Zájem o zvukovou stránku českého jazyka dokazuje například již Husův latinsky psaný traktát *De ortogrephia Bohemica*, stejně tak jako Blahoslavovy *Vady kazatelů*, Komenského *Umění kazatelské* či Durdíkova *Kallilogie* z roku 1893. Dnešní rozhlasová praxe však po rozhlasových profesionálech požaduje ovládání řečových schopností a techniky na mnohem vyšší úrovni. Cílem je zaujmout posluchače a to všemi možnými prostředky. Vedle stránky obsahové, tak nenahraditelnou roli hraje i stránka zvuková, s kterou je hlasová a řečová příprava neodmyslitelně spjata.

Ve své práci se autorka po vymezení rozhlasu v širším kontextu instituce masových médií, specifík rozhlasu, duálního systému rozhlasového vysílání, zásad správné výslovnosti, jazykové a řečové kultury, vývoje hlasové a řečové přípravy a také aktuálních trendů v rozhlasové žurnalistice, bude zabývat hlasovou a řečovou přípravou z pohledu praxe.

V praktické části porovná, jak ke hlasové a řečové přípravě přistupují veřejnoprávní a soukromé rozhlasové stanice. A to jak vedení redakcí, tak jejich pracovníci. Tohoto cíle se pokusí dosáhnout formou dotazníku, rozhovorů s rozhlasovými profesionály a analýzou zpravodajských relací. Poslední kapitolou praktické části bude diskuze k potvrzení nebo vyvrácení vytvořených hypotéz.

Základním cílem práce je zjistit, jaké požadavky klade odborná literatura na přípravu rozhlasových profesionálů a porovnat je s reálnou praxí. Zároveň se autorka snaží přispět k větší komplexnosti a nasměrovat čtenáře k uvědomění si kvality vysloveného slova v sociálním kontaktu.

Závěr bude obsahovat sumarizování nastudovaných poznatků a možné rozšíření této práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SPECIFIKA ROZHLASU

1.1 Vymezení rozhlasu v širším kontextu instituce masových médií s ohledem na jeho specifika

Rozhlas neboli rádio pochází z latinského *radius* překládaného jako paprsek, poloměr kruhu, okruh.¹ „Je založen na akusticko-auditivním principu, šířící pořady slovesné, hudební a smíšené, zpravodajské, publicistické, vzdělávací, umělecké a zábavné.“² Je jedním z prostředků hromadného sdělování, komunikačním médiem, které umožňuje, aby přenos informace zasáhl velké množství lidí ve velmi krátké době. Podle Janouška je použití moderních sdělovacích prostředků, mezi které od dvacátých let dvacátého století řadíme i rozhlas, podstatným rysem³ masové komunikace.⁴

Obdobně jako rozhlas, i termín masová komunikace přichází na mediální scénu v první polovině dvacátého století. Jeho definice je ovšem i v dnešní době v odborné literatuře nejednotná.

Interpretace Denise McQuaila mluví o tom, že masová komunikace zahrnuje: „instituce a postupy, jimiž specializované skupiny využívají technické prostředky (tisk, rozhlas, filmy apod.) pro šíření symbolického obsahu směrem k rozsáhlému, nesourodému a široce rozptýlenému publiku.“⁵ Masová média pak označuje za: „organizované postupy a technologie, které masovou komunikaci umožňují.“⁶ Kunczik ve své definici zdůrazňuje důležitost propojenosti s komunikací interpersonální, byť oba

---

¹ OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Libri, Praha: 1999. ISBN 80-85983-76-1, str. 160 - 161

² tamtéž s. 166

³ Podle Janouška jsou základním rysem samotní lidé, v interpersonální a skupinové komunikaci jako původci a příjemci sdělení. V masové komunikaci zdrojem není jednotlivec, ale určitá organizace či instituce. Příjemcem je pak veřejnost, publikum určitého druhu, filmoví a televizní diváci, čtenáři a posluchači z určitých vrstev obyvatelstva. JANOUŠEK, J. *Sociální komunikace*. Praha: Svoboda, 1968, str. 132

⁴ JANOUŠEK, J. *Sociální komunikace*. Praha: Svoboda, 1968, str. 132

⁵ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-574-5, str. 31

⁶ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-574-5, str. 31

druhy komunikace jsou diametrálně odlišné. Říká, že jde o vztah jednosměrný a ze strany recipienta, při absenci jakéhokoli závazku, také vztahem kdykoliv přerušitelným.⁷

Jaroslav Střítecký v dovětku komplexně a s časovým odstupem komentuje dílo *Jak rozumět médiím* nazvané *McLuhan po pětadvaceti letech*. V jedné z částí vysvětluje autorovo přirovnání technicky zprostředkované masové komunikace k situaci člověka, který „naivně zírá do tváře Medúzy, aniž by pomyslel na to, že potřebuje zrcadlo reflexe.“⁸ V řecké mytologii Medúza usmrcovala pohledem, přesněji řečeno, stačil jediný pohled z očí do očí, oběť zkameněla a ztratila tak svou biologickou podstatu na tomto světě. Právě toto připodobnění mělo podle Stříteckého představovat „spíše než smrt biologickou, smrt kulturní, smrt individuality.“⁹ Autorka této bakalářské práce se domnívá, že podobně jako Medúza, i ono zrcadlo, zmiňované v McLuhanově díle, doplňuje význam citovaného přirovnání. Odkazuje na štít Persea, bojovníka, který ho v boji proti mytologické postavě použil a zvítězil tak nad jejím „smrtícím pohledem“.

Naopak Jiráková a Köpplová v podkapitole *Média a kultura* zdůrazňují významný podíl médií na tvorbě nejrůznějších projevů kultury dané společnosti. Odůvodňují to schopností nabízet stejné sdělení velkému počtu příjemců, a zajišťovat tak sdílené, zprostředkované zážitky.¹⁰ Tato masovost obsahů umožňuje vznik tzv. „masové kultury“ a „podle všeho tak ovlivňuje intelektuální, estetické, zábavné a volnočasové aktivity“¹¹.

Jiráková a Köpplová vidí pod pojmem médium především tisk, televizi popř. média založená na digitálním zpracování a přenosu dat, která se podle jejich názoru dnes poměrně nejasně označují pojmem „nová“. Slovo médium jako takové pochází z latiny a znamená prostředek, prostředníka, zprostředkující činitel - tedy to, co zprostředkovává, zajišťuje, uchovává v prostoru a čase. „Širší pojetí zařazuje mezi média sociální komunikace řeč, písmo, ale i hudbu, výtvarná díla, architekturu, tanec, způsob oblečení, gesta, signály, jakékoli objekty, jež mohou být využity k reprezentaci

---

⁷ KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X, str. 18

⁸ MCLUHAN M. *Jak rozumět médiím*. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0296-2, str. 335-336

⁹ tamtéž str. 336

¹⁰ JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. *Média a společnost - Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-73672-87-1, str. 57

¹¹ tamtéž str. 57

významů, jakož i sociální organizaci této komunikace.“¹² Obory, které se věnují různým projevům mezilidské a sociální komunikace, označují tímto pojmem to, co zprostředkovává někomu nějaké sdělení. Označují ho za médium komunikační.¹³

McLuhan vidí médium jako poselství, obohacení a rozšíření lidských smyslů. Přichází se zajímavou myšlenkou podstaty tohoto pojmu. Podle něj je „obsahem každého média vždy jiné médium.“¹⁴ „Tento obsah se má podobat šťavnatému kousku masa, které má u sebe lupič, aby odlákal pozornost hlídajícího psa, účinek média je silný a intenzivní právě proto, že jeho obsahem je jiné médium.“¹⁵

Absence vizuální složky, která tvoří základní charakteristiku rozhlasu a princip auditivního příjmu, může podněcovat k závěru, že je posluchač rozhlasu ochuzen. Mluvené slovo je v tomto případě základní stavební jednotkou projevu zastupující vizuální a kinestetický aspekt. To také potvrzuje Daneš ve své publikaci *O kultuře mluveného projevu* a dodává, že by mluvčí měl více dbát na jazykovou a zvukovou úroveň projevu. Podle jeho názoru je také „ochuzen o možnost působit mimikou a gestem.“¹⁶

Vzhledem k faktu, že je posluchač nucen pracovat pouze se sluchem, vzniká jedno z hlavních specifíků rozhlasovosti - určitá prchavost. Přenese-li se informace éterem, nelze se k ní vrátit jako například v psaném textu, kdy čtenář má možnost dodatečného zorientování. Potvrzuje to Slovák ve své publikaci *Teória rozhlasovej žurnalistiky*: „Zvuk je jediný výrazový prostředek, který v rozhlase vůbec možno komunikovat,“¹⁷ zároveň ovšem platí, že „kapacita sluchové percepce je méně rozměrná než kapacita zrakového vnímání. Sluchem možno simultánně vnímat méně popudů než zrakem.“¹⁸

Warren v kapitole *Radio is a secondary medium* navíc zmiňuje, že rozhlas je ve smyslu poslechu považován za druhotné médium. Poslech rádia probíhá kulisově, mnohdy jako

---

¹² OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, ISBN 80-85983-76-1, str. 104

¹³ JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. *Média a společnost - Stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-73672-87-1, str. 15 - 16

¹⁴ MCLUHAN M. *Jak rozumět médiím*. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0296-2, str. 19

¹⁵ tamtéž str. 28. Příkladem může být film, pod jehož obsahem si můžeme představit román, divadelní hru anebo operu. Podle McLuhana neexistuje vztah mezi účinkem filmové tvorby a jejím programovým obsahem. Obsahem tištěného nebo psaného textu pak má být řeč, avšak čtenáři si tisk ani řeč skoro neuvědomují.

¹⁶ DANEŠ, F. *Mluvená próza i verš*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 80-86903-85-0, str. 36

¹⁷ SLOVÁK, L. *Teória rozhlasovej žurnalistiky*. Praha: Novinář, 1981, str. 16.

¹⁸ tamtéž str. 18

doplněk k různým činnostem.¹⁹ Stává se společníkem, průvodcem, doprovodným programem. Přiměje-li rozhlasový profesionál posluchače kvalitou, atraktivností či jiným způsobem odrhnout se od provozované činnosti a zaposlouchat se plně do obsahu sdíleného příspěvku, splnil velmi těžký úkol.

Podle Mgr. Jiří Hareše se koncepce rozhlasové služby neomezuje jen na zábavu a volný tok hudby a mluveného slova. „*Potenciál rozhlasu jako média vhodného k rozšiřování vzdělanostního obzoru nevytizel ani s příchodem televize, ani s nástupem komerčních rozhlasů.*“²⁰

Podle Václava Moravce se v rozhlasovém rozhovoru dozvíte mnohem více než například v rozhovoru televizním. „*Televize je týmová práce, součástí jsou kameramani, osvětlovači, ve studiu je několik hostů a rozhovor není natolik intimní jako v rádiu, kde jsem sám s hostem.*“²¹

McLuhan vidí hlavním aspektem rozhlasu soukromý zážitek, ovlivnění lidí intimně. Podle tohoto teoretika je to právě osobní kontakt, který umožňuje nevyčtenou komunikaci mezi autorem - hlasatelem a posluchačem. O intimitě mluví v souvislosti s rozhlasem i Radovan Lukavský, který ho dává do kontrastu pojmem „zmasovnění“. „*Zmasovnění znamená současně zintimnění projevu.*“²² Podle jeho názoru hlasatel jen sporadicky mluví k „masám“, mnohem častěji se jedná o malou skupinku či jednotlivce.

1.2 Srozumitelnost

V rámci publicistického stylu, který je příznačný pro rozhlasovou žurnalistiku (též užíván pojem rozhlasová publicistika²³) a její projevy, je důležitý uvážený výběr jazykových prostředků a stylistických postupů. Jak uvádí Maršík: „*s ohledem na zmíněnou skutečnost, že jde o projev mluvený, který je realizován jen zvukově (fonicky)*

---

¹⁹ WAREN, S. *Radio: The Book*. London: Focal Press, 2005. ISBN 978-0240806969, str. 9

²⁰ Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-12-1]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02179337.pdf

²¹ Rádio Impuls. Moderátor Václav Moravec poodhalil své životní i pracovní zákulisí! In: *YouTube* [online]. Zveřejněno 16. 4. 2013 [vid. 2014-1-18]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=myNzau1DL6c>

²² LUKAVSKÝ, R. *Kultura mluveného slova*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2000. ISBN: 80-85883-61-9,

²³ Tento termín pochází z lat. *publicus* - obecný, státní, veřejný. V rozhlasové praxi je užíván hned v několika významech. První z nich označuje skupinu žánrů analytického a dokumentárně zobrazujícího zaměření, druhý může představovat typ rozhlasové žurnalistické tvorby. Na tento termín můžeme narazit také ve spojitosti s žurnalistickou produkcí vyjadřující stanovisko autora či jako se synonymem k pojmu žurnalistika.

a přijímán pouze sluchově (auditivně).“²⁴ Použití těchto prostředků a postupů vybíráme s ohledem nejen na formu, cíl, ale také na specifické strukturní zákonitosti zpravodajských a publicistických žánrů.

Podle Maršíka by rozhlasový publicistický projev měl dodržovat zejména zásady spisovnosti, jasnosti, srozumitelnosti a působivosti. Podle něj stojí rozhlasový publicistický styl především na formě spisovného jazyka. „*Všechny zpravodajské a publicistické projevy v rozhlase by měly respektovat a dodržovat spisovnou normu českého jazyka, respektive jeho hovorovou formu, hovorovou češtinu, realizovanou přirozeným a kultivovaným způsobem.*“²⁵ Tu považuje za zvláště významnou především pro zvyšování mluvnosti, přibližování se běžně mluvenému jazyku, své působivosti a přirozenosti.

Míra působivosti se odráží nejen v obsahu a formě projevu a míry jeho subjektivnosti, ale také v autorově osobnosti. Jasností pak Maršík myslí výstižnost a přehlednost sdělení.

Řada autorů doporučuje využívat pravidla krátkých vět. Ty jsou posluchači v reálném světě častěji využívány a přispívají k větší míře srozumitelnosti a snadnějšímu auditivnímu zpracování. Jan Czech například tvrdí, že „*je třeba dbát při vytváření zvukového pořadu na jednodušší větné formulace a dobrý přednes, stejně jako dávat pozor na výběr zvukových výrazů a prostředků. Ty mohou posluchači znemožnit cestu k pochopení.*“²⁶ Maršík pak ve spojitosti se srozumitelností dodává, že dešifrováním příliš komplikovaných vyjadřování odvádíme posluchačovu pozornost od obsahu a snižujeme spontánnost a přirozenost projevu.²⁷ Podle publikace *Srozumitelné vyjadřování, psychologie pro každého*, dlouhé věty bezpodmínečně nemusejí znamenat horší srozumitelnost. Rozhodně ne v případě, mají-li jednoduchou stavbu. „*Po realizovaných výzkumech můžeme říci, že tento aspekt zohledňuje nanejvýš jeden znak -*

---

²⁴ MARŠÍK, J. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, str. 22

²⁵ MARŠÍK, J. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, str. 22

²⁶ CZECH, Jan. *O rozhlasové hře*. Praha, Panorama, 1987, str. 17.

²⁷ MARŠÍK, J. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha, Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999, str. 22

jednoduchost - a zcela odhlíží od významu členění, uspořádání, délky, hutnosti i dynamických aspektů.“²⁸

Další z doporučovaných metod upřednostňuje předávat informace od obecného ke konkrétnímu. V samotném mluveném korpusu pak postupujeme od základních informací po podrobnosti a detaily. Ani tento obecný úzus však nemusí být efektivní, pokud se zaměřujeme pouze na tento dílčí aspekt a odhlížíme například od volby výstižných slov.²⁹ Srozumitelnost pak Langer popisuje jako „*komplex, celek složený z dílčích částí, které zastávají svoji úlohu a musejí vzájemně spolupracovat*“ a porovnává jí s gymnastikou, tancem či krasobruslením, kde v posuzování míry „srozumitelnosti“ je běžné operovat s jistou mírou odhadu a subjektivního dojmu. Podle Jana Czecha však není důležité porozumět bezesbytkově, domnívá se, že „*sémantická hodnota zvukového pořadu netkví ani tak v doslovném obsahu slov, ale spíše v akustickém obrazu, do jehož kontextu jsou tato slova zasazena.*“³⁰

---

²⁸ LANGER, I. a kol. *Srozumitelné vyjadřování*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2013. ISBN 978-80-247-4296-0, str. 188

²⁹ LANGER, I. a kol. *Srozumitelné vyjadřování*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2013. ISBN 978-80-247-4296-0, str. 188

³⁰ LANGER, I. a kol. *Srozumitelné vyjadřování*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2013. ISBN 978-80-247-4296-0, str. 17

2 DUÁLNÍ SYSTÉM ROZHLASOVÉHO VYSÍLÁNÍ

Pojmem duální systém vysílání, který se ve většině evropských států ustanovil v osmdesátých letech dvacátého století, rozumíme koexistenci soukromého a veřejného sektoru vysílání. Podle Václava Moravce by mělo jít především o vzájemné doplňování obou složek duálního systému a v jejich soupeření by nemělo být vítězů ani poražených.³¹ Výše zmíněná definice platí ovšem pouze pro vysílání televizní a rozhlasové. Tisková či internetová média nejsou jako v případě rozhlasu limitována omezeným množstvím vysílacích frekvencí.

V našem případě se jedná o současnou existenci rozhlasu veřejnoprávního a komerčních stanic. Tyto komerční stanice získávají oprávnění provozovat terestrické rozhlasové vysílání na základě licence, kterou uděluje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Oprávnění je uděleno za předpokladu kvalitního programového projektu zamýšlené stanice a to na uvolněné anebo nově zkoordinované kmitočty. Zároveň limituje vysílací dobu a podle Jana Součka by z logiky věci mělo také limitovat dodržování programového projektu, na jehož základě vysílatel zvítězil ve výběrovém řízení. Hlavní slabinu vidí v neschopnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání vynutit naplnění takového projektu - tedy uhlídat naplnění konkrétních hudebních žánrů, klást důraz na podporu regionální hudby, poměr mluveného slova a hudby nebo určité zastoupení zpravodajství a publicistiky.³²

Český rozhlas, představující u nás sémanticky zavádějící pojem veřejnoprávnost, je tvořen okruhem Radiožurnál - ČRo 1, dále okruhem Praha - ČRo 2, uměleckým okruhem pro náročnějšího posluchače Vlatava - ČRo 3, sítí regionálních stanic - ČRo 5, publicisticko - zpravodajským okruhem RSE - ČRo 6, okruhem pro zahraniční posluchače - ČRo 7 a dalšími pracovišti.

Na opačné straně stojící soukromé stanice jsou představovány téměř sedmdesáti komerčními rádii buď celoplošného, mezi nejznámější uveďme například Evropu 2, Frekvenci 1, Impuls, či regionálního charakteru.

---

³¹ *Český rozhlas*. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-1-16]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02179337.pdf

³² MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II. Rozhlas a televize*. Brno: Vydavatelství Masarykovy university, 2012. ISBN 80-21058-39-0, str. 81 - 82

Tento systém v České republice funguje od roku 1990, jeho samotný vznik však probíhal podle Součka spontánně.³³ I když se před přijetím příslušných zákonných norem éterem šířila celá řada pirátských vysílání. První známky vyčlenění privátního vysílání zaznamenáváme na pronajatých frekvencích Československého rozhlasu (Evropa 2).

Průlomným se stává rok 2001, kdy se vznikem nového zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání (č. 231/2001 Sb.) se prodlužuje i lhůta pro udělení licence ze čtyř na osm let. Mnohem významnější je ale pravděpodobně fakt šíření internetu a spolu s tím i prvních internetových rozhlasových stanic.³⁴ Výhodou těchto nově vzniklých stanic je možnost zacílit se na velmi úzké zájmové skupiny a také existence bez zásadních limitů a omezení.

2.1 Veřejná služba versus služba zisku

Public broadcasting vidí hlavní rozdíl mezi veřejnoprávním a komerčním vysíláním v podpoře veřejnoprávního sektoru koncesionářskými poplatky, které platí populace. Komerční se pak z větší části řídí ziskem a „poptávkou“, mnohdy na úkor kvality.³⁵

Podle názoru Damira Špoljariče, krajského místopředsedy Strany svobodných občanů v Praze, by měla Česká republika přehodnotit nutnost provozování veřejnoprávních médií a to především České televize a Českého rozhlasu. V komentáři pro *reformy.cz* uvádí, že tuzemská veřejnoprávní média, stejně jako mnoho komerčních televizí a rádiových stanic, nejsou nezávislá. Podobně jako u soukromých vysílatelů, kde zpravodajství může podléhat zájmům vlastníka či inzertní společnosti, i veřejnoprávní média mohou promítat zájmy různých politických stran a uskupení. Dokládá to příkladem České televize, kde vedení není složeno z „osvícených“ osob, ale zodpovídá se Radě České televize, jejíž členové jsou voleni a odvoláváni Poslaneckou sněmovnou. Ony politické zájmy se mohou promítnout právě do volby členů.³⁶

---

³³ MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II. Rozhlas a televize*. Brno: Vydavatelství Masarykovy university, 2012. ISBN 80-21058-39-0, str. 81

³⁴ Ve světě: Internet Talk Radio 1993; WXYC 1994. V Čechách byl postup přibližně o deset let opožděn.

³⁵ Public Broadcasting. [online]. © 2008 - 2014 [cit. 2013-11-14]. Dostupné z: <http://www.publicbroadcasting.ca/Television.asp>

³⁶ Veřejnoprávní média jsou přežitek. *Reformy.cz*. [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://www.reformy.cz/zpravy/verejnopravni-media-jsou-prezitek/>

Podle Václava Kasíka veřejnoprávní média potřebují politickou podporu, politici by ovšem měli myslet na jejich nezávislost.³⁷

Damir Špoljarič připouští, že v §4 zákona o České televizi se v Radě popisuje zastoupení „významných regionálních, politických, sociálních a kulturně názorových proudů“, podle něj je to ovšem velice obecný popis. Zároveň se podle jeho názoru zprivatizování veřejnoprávních médií v České republice nepodepíše ani na kvalitě vysílání a to včetně zpravodajství.³⁸

Podle citací z materiálů pro *Parlamentní zpravodaj* se však v souvislosti s možným zrušením Českého rozhlasu nebo České televize často zapomíná na limit domácí plurality a velikost tuzemského audiovizuálního trhu. Podle tohoto zdroje je teoreticky možné zrušit Český rozhlas či Českou televizi, prakticky však narážíme na omezení ve zmiňované velikosti audiovizuálního trhu a díky přidělování státních dotací i na možné tlaky ze strany politiků. „Málokdo si uvědomuje, že tak často citované příklady ze zahraničí někdy zapomínají na to, že osmdesátimilionový německý nebo šedesátimilionový francouzský trh - a to nemluvím o výhodě sta milionového anglosaského trhu - jsou schopny vygenerovat takové zdroje pro komerční vysílání, kterým se desetimilionový a navíc příjmově chudý český trh nemůže vyrovnat.“³⁹

Současný finanční model rozhlasových stanic, jehož základy ve většině případů tvoří příjmy z reklamy, nepočítá s výběrem poplatků od posluchačů. Podle Kasíka je zřejmé, že Český rozhlas nechce a ani nemůže participovat výhradně na příjmu z reklamy. Výběr rozhlasových poplatků vidí jako jediný možný směr v uchování programových směrů, cílů ve vysílání a také stability.⁴⁰ V současné době je posluchač ze zákona povinen zaplatit každý měsíc koncesionářský poplatek ve výši čtyřicet pět korun a to za jeden přijímač v domácnosti, u podnikatelských organizací je to čtyřicet pět korun za každý držený nebo vlastněný rozhlasový přijímač.⁴¹

---

³⁷ KASÍK, V. Český rozhlas - médium veřejné služby. *Svět rozhlasu*. Bulletin o rozhlasové práci. [online]. str. 7 - 8 [cit. 2014-2-2]. ISSN 1213-3817. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02185623.pdf

³⁸ Veřejnoprávní média jsou přežitkem. *Reformy.cz*. [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://www.reformy.cz/zpravy/verejnopravni-media-jsou-prezitek/>

³⁹ ŠMÍD, M. Média veřejné služby a soukromá média. Louč. [online]. © 2005 [cit. 2014-2-4]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/01/500910a.html>

⁴⁰ KASÍK, Václav. Český rozhlas - médium veřejné služby. *Svět rozhlasu*. Bulletin o rozhlasové práci. [online]. str. 7 - 8 [cit. 2014-2-2]. ISSN 1213-3817. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02185623.pdf

⁴¹ ČESKÝ ROZHLAS. *Rozhlasový poplatek*. [online]. ©2000 - 2014 [cit. 2014-2-16] Dostupné z: <https://zis-ext.rozhlas.cz/>

Václav Kasík tvrdí, že peníze nejsou hlavním cílem. „*Je to úžasně osvobozující, neboť tento přístup mne nenutí pokřivit program. (...) Když jsem řídil první soukromou celoplošnou stanici, měl jsem úkol jiný. Přesně opačný. Udělej vše proto, abys vytvořil zisk.*“⁴²

Vysílatelé se snaží zájemně konkurovat kvalitou vysílacích pořadů.⁴³ Podle názoru Špoljariče platí model přímé úměry, tedy čím více komerčních stanic, tím více kvalitnější a přesnější vysílací obsah včetně zpravodajství. To, že se žádná komerční televize nepustila do formátu výhradně zpravodajských kanálů, není otázkou neschopnosti konkurovat. Jde zde spíše o neatraktivnost „boje“ s Českou televizí a s garantovaným výnosem od občanů ve výši přibližně 6 miliard ročně.⁴⁴

Fleischmann se sice straní přímého útoku na existenci veřejnoprávních vysílatelů, v systému financování však svými výroky nešetří. „*Radiožurnál je dnes jedním z nejvíce sponzorovaných vysílání v České republice a s neskutečným počtem frekvencí, na které my nikdy nedosáhneme. Český rozhlas je téměř neporazitelný.*“⁴⁵ Michal Zelenka připouští, že jde o boj nerovnocenný, kdy soukromí vysílatelé disponují pouhou polovinou příjmu, jenž je přidělena Českému rozhlasu, podle jeho názoru se však již zapomíná na pravou podstatu existence veřejného sektoru, díky němuž se soukromí vysílatelé mohou řídit poptávkou a vyděláváním peněz a neřešit povinnost pestré programové nabídky.

Idealisticky více orientovaný názor, zastával i Václav Havel, když tvrdil, že veřejnoprávní média určují mínění ve společnosti, základ kultury a demokracie. Význam veřejnoprávního vysílání pak podle jeho mínění překračuje kulturní rozmanitost. Tato média pak označuje jako klíčová pro pluralitní demokracii.⁴⁶

Podobné názorové rysy můžeme sledovat už u Miloše Čtrnáctého, zakladatele společnosti Radiojournal, který ve stejnojmenném věstníku roku 1925 napsal: „*Rozhlas*

---

⁴² KASÍK, V. Český rozhlas - médium veřejné služby. *Svět rozhlasu*. Bulletin o rozhlasové práci. [online]. str. 7 - 8 [cit. 2014-2-2]. ISSN 1213-3817. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02185623.pdf

⁴³ Veřejnoprávní média jsou přežitek. *Reformy.cz*. [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://www.reformy.cz/zpravy/verejnopravni-media-jsou-prezitek/>

⁴⁴ Veřejnoprávní média jsou přežitek. *Reformy.cz*. [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://www.reformy.cz/zpravy/verejnopravni-media-jsou-prezitek/>

⁴⁵ Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-2-17]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02179337.pdf

⁴⁶ HAVEL, V. *V čem jsme jiní aneb veřejnoprávní vysílání v evropské mediální krajině*. Velká Británie: John Libbey Publishing, 2006. Předmluva k publikaci

*je instituce demokratická, a proto nesmí sloužit jen určitým vrstvám, nýbrž musí mít program co nejširší. Zásadou při něm je: každému něco.*⁴⁷

Václav Moravec se zmiňuje o soukromém rádiu jako o flexibilní, pružné jednotce. Podle jeho slov je však obhájcem myšlenky veřejné služby. „*V BBC si uvědomíte, co vám může nabídnout veřejná služba, když je dobře dělaná. (..) Mrzí mě, když sama televize svými kroky veřejnou službu zpochybňuje a poškozuje.*“⁴⁸ O veřejnoprávnosti mluví někdejší šéf BBC Mark Thompson takto: „*Naše práce spočívá v tom, že chceme veřejnosti poskytovat fakta a objektivní analýzu, kterou potřebují, aby si sami mohli učinit názor.*“⁴⁹

Bývalý ředitel druhého německého programu ZDF Dieter Stolte ve své knize *Televize na rozcestí*, mluví o dvojím chápání duálního systému rozhlasového a televizního vysílání a příčině veškerých debat. Zmiňuje dvojí chápání a to chápání kulturní a hospodářské. Přesněji se zmiňuje o nerovné soutěži kulturního statku a statku hospodářského a také o cílech obou stran, které se podle něj nedají ani v nejmenším srovnat. S vědomím problému pokládá tíhu na zákonodárce, kteří mají podle jeho názoru jediní moc vytvořit rozumné a férové podmínky k naplňování úkolů a cílů obou stran.

Autorka se na základě prostudované literatury domnívá, že tyto rozepře nelze jednorázově ukončit. Na soukromé vysílatele vždy platí výše divácké sledovanosti, u veřejnoprávních vysílatelů by se pak kvalita, sledovanost a úspěšnost vysílaného pořadu měla posuzovat jiným způsobem. Například, bude-li pořad pro menšiny sledovat její většina, pak veřejnoprávní vysílatel splnil svůj cíl.

---

⁴⁷ Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-1-28]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/523698

⁴⁸ Rááááadio Impuls. Moderátor Václav Moravec poodhalil své životní i pracovní zákulisí! In: *YouTube* [online]. Zveřejněno 16. 4. 2013 [vid. 2014-1-18]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=myNzau1DL6c>

⁴⁹ KASÍK, Václav. Český rozhlas - médium veřejné služby. *Svět rozhlasu*. Bulletin o rozhlasové práci. [online]. str. 7 - 8 [cit. 2014-2-2]. ISSN 1213-3817. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02185623.pdf

3 AKTUÁLNÍ TRENDY ROZHLASOVÉ ŽURNALISTIKY

V dnešní době se v žurnalistické praxi mnohem častěji setkáváme s propojováním redakčních profesí redaktor/fotograf - editor/grafik - korektor - tiskárna/web - reportér/redaktor⁵⁰. Václav Moravec zase v publikaci *Od mikrofonu k posluchačům* hovoří o hlasateli (reportérovi) a redaktorovi jako o osobě připravující a zároveň i interpretující.⁵¹

Podstatné změny v praxi rozhlasových stanic se udály především v „*technologii šíření a zpracování signálu, miniaturizaci osobních záznamových zařízení, editaci zvuku a digitalizaci redakčních systémů*.“⁵² Podle Součka se také snižuje výstižnost a to především kvůli zkracující se stopáži jednotlivých příspěvků. Spolu s masivním rozšířením internetu se začíná měnit také dramaturgie rozhlasového vysílání, otevírá se prostor pro většinou hudebně úzce profilované stanice. Hudba je jedním z nejdůležitějších výrazových prostředků⁵³ rozhlasu. Podle Smolakové patří hudební zaměření rádia k jeho základním charakteristikám.⁵⁴ Připodobňuje ho k vektoru⁵⁵ určujícímu cílovou skupinu.

Podle Warrena rádio vždy nebylo a není jen o hudbě a reklamě. Podle něj je o celém balíčku nabízených „služeb“, které zaujmou posluchače a přetransformují se tak do zisku a vysoké poslechovosti. Zajímavý je jeho náhled do budoucnosti s výše zmíněným pohledem na hudbu jako prostředek.⁵⁶ Ve volném překladu tvrdí, že lidský element byl vždy klíčovým faktorem. Zároveň věří, že rozhlasové osobnosti se vrací

---

⁵⁰ Je nejdůležitějším činitelem v žurnalistické produkci. Podle Tušera by měl být přesný, objektivní, skeptický ke zdrojům, poctivý, vnímavý, asertivní a dravý.

⁵¹ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, str. 444

⁵² MOTAL, Jan a kol. *Nové trendy v médiích II. Rozhlas a televize*. Brno: Vydavatelství Masarykovy university, 2012, str. 98

⁵³ Kromě hudby je důležitým výrazovým prostředkem i řeč, zvuky a ruchy přenášené éterem.

⁵⁴ SMOLAKOVÁ, V. *Špecifiká výrazových prostředků v rozhlase*. Jazyk a kultura číslo 10/2012. Interní materiál

⁵⁵ Smolaková volí pojem vektor právě pro jeho matematickou podstatu. Vektor v matematice určuje velikost a orientovaný směr. V přeneseném slova smyslu je vektor, rozumějme hudební zaměření, koncipován s ohledem na velikost publika (velikost) a nadefinování cílové skupiny (směr).

⁵⁶ „*The key element always been the human element. I believe that radio personalities are on the way back and the people who have something to say, who set themselves apart from the music and who have prepared material of interests to the listeners are going to be the next generation of radio superstars.*“ WAREN, S. *Radio: The Book*. London: Focal Press, 2005. ISBN 978-0240806969. str. 123

zpět a tito lidé, kteří mají co říci, kteří se oprostí od hudby a připraví si především zajímavý obsah, budou s jistotou další generací rádiových superstar.

Podobný pohled na věc má i magistr Ladislav Vonz, šéfredaktor zpravodajství nejposlouchanějšího rádia⁵⁷ v České republice, který mluví o rádiu jako o soustavě vzájemně doplňujících se „pilířů“⁵⁸, které vytváří výsledný celek, identitu dané rozhlasové stanice, která je pro posluchače atraktivní.⁵⁹

Alena Hanáčková vidí jednu z hlavních proměn rozhlasového vysílání v pronikání nových pojmů jako podcasting, stream nebo on-demand.⁶⁰ Stream umožňuje nepřetržitý přenos zvukového či audiovizuálního příspěvku mezi zdrojem a koncovým konzumentem sdělení. Prvně jmenovaný pojem představuje zpřístupnění části či celého příspěvku v on-line archivech a to on-demand, tedy na vyžádání. Posluchač má poprvé možnost vymanit se z jistého „momentu procházení“ (viz. podkap. 1.1), stáhnout si vybraný pořad do svého přehrávače, popřípadě poslouchat i opakovaně bez nutnosti přístupu na internet.

Zásadní je podle autorčina závěru i vzájemná interaktivní komunikace mezi zdrojem a koncovým konzumentem. Souček uvádí, že více jak osmdesát sedm procent rozhlasových stanic veřejné služby v Evropě komunikuje se svými posluchači prostřednictvím sociálních sítí. *„Rozhlasové stanice tak díky moderním technologiím do jisté míry překonávají limity akusticko-auditivního principu jejich existence. (...) Interaktivní webové platformy zase umožňují okamžitou komunikaci s tvůrci rozhlasových pořadů, která není omezena pouze na několik málo jedinců, kteří mají štěstí a dovolají se po telefonních linkách do živého vysílání.“*⁶¹

Lukavský varuje před současným „trendem“ dezorientace obecného povědomí o spisovné češtině, která by mohla vést k *„oslabení citu mladých posluchačů a vytvoření prostředí konvenčních frází, citovou lhostejností ledabylostí myšlenek i leností.“*⁶² Podle Marie Krčmové zase *„mluvčí působí na posluchače svou přirozeností, spontánností*

---

⁵⁷ Radioprojekt 2013. *Median s.r.o.* [online]. © 2006 [cit. 2014-2-13]. Dostupné z: http://www.median.cz/docs/RP_2013_3+4Q_zprava.pdf

⁵⁸ U nejposlouchanějšího rádia v České republice těmito pilíři jsou: ranní vysílání, česká hudba, doprava 007 a aktuální zpravodajství.

⁵⁹ [CD-ROM]

⁶⁰ MOTAL, Jan a kol. *Nové trendy v médiích II. Rozhlas a televize*. Brno: Vydavatelství Masarykovy university, 2012, str. 103

⁶¹ MOTAL, Jan a kol. *Nové trendy v médiích II. Rozhlas a televize*. Brno: Vydavatelství Masarykovy university, 2012, str. 99

⁶² LUKAVSKÝ, R. *Kultura mluveného slova*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2000. ISBN: 80-85883-61-9, str. 6,7

*jazykové reakce, kterou adresát přijímá jako signál jeho hlubokého přesvědčení o obsahu a smyslu projevu, jako signál osobního zaujetí tématem a vstřícnosti.*⁶³

Podle Ladislava Vonze, šéfredaktora zpravodajství rádia Impuls, je neopominutelným trendem zkracování. „*Vše se zhušťuje a zkracuje*“. Upozorňuje, že rádio je ve svém historickém kontextu zakotveno jako srozumitelné, stručné, jednoznačné a výstižné. Neopomenutelný je podle něj vliv technologií, které na výsledné zkracování mají více než významný podíl a jak říká, „*výsledkem je rychlejší tempo a kratší větné celky*“. Domnívá se, že po posledních dvacet letech jsme u jednotlivých relací na polovině délky, než která byla běžná v letech devadesátých⁶⁴

Ať už je vliv trendu na nově vzniklý příspěvek jakýkoliv, podle Aleny Štěrbové je „*ctižádostí každého dobrého rozhlasového tvůrce je vytvořit originální dílo, pomocí promluv a dalších zvukových prostředků uvolňovat posluchačovu fantazii, podněcovat jeho myšlení, vést vnímatele k vytvoření buď individuálního audiovizuálního obrazu, nebo přímo k estetickému zážitku.*“⁶⁵

---

⁶³ KRČMOVÁ, M. *Výslovnost ve veřejném projevu*. Ústav pro jazyk český, interní materiál

⁶⁴ [CD-ROM]

⁶⁵ ŠTĚRBOVÁ, A. *Rozhlasová inscenace: teoreticky komentované dějiny české rozhlasové produkce*. Olomouc: Vydavatelství univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-70675-31-4, str. 75.

4 ZÁSADY SPRÁVNÉ VÝSLOVNOSTI

Otázky správné výslovnosti se pokládaly již od začátku rozšíření rozhlasu. Po prvních jednotlivých pokusech o stanovení české výslovnostní normy, která by upravovala správnost čtení psaného projevu, se dospělo k závěru nutnosti vypracování normy souhrnné. Výsledkem jazykovědců byly však jen články, nejčastěji pojednávající o výslovnosti cizích slov.⁶⁶

Tato snaha však klíčí již od druhé poloviny čtrnáctého století, kdy v rámci kázání českých reformátorů roste úloha mluveného jazyka. Je to pak spis Jana Husa, *Orthographia Bohemica*, který mimo základní reformu českého pravopisu, také analyzoval zvukovou stránku jazyka a připisuje si tak jeden z nejvýznamnějších pokusů o normování české výslovnosti.⁶⁷

Rozhlasový projev klade zvýšené nároky nejen na obsahovou a jazykovou přípravu, ale také na samotný přednes. Je důležité zvládnout vlastní dynamiku těla, techniku dýchání a v neposlední řadě také vlastní tvorbu řeči - „*artikulaci hlásek a hláskových skupin a na silové, melodické a časové ztvárnění, odstínění celé promluvy.*“⁶⁸ Všichni, kdo se živí mluveným slovem, profesionálové, kteří k nám mluví z rozhlasu nebo televize, by měli mluvit po všech stránkách dokonalou, modelovou češtinou.⁶⁹ Výsledné rozhlasové projevy jsou pak podle Daneše školou mluveného jazyka a mohou sloužit jako předloha, byť jen podprahově, k nápodobě.⁷⁰ Podle Ladislava Vonze, rozhlasové stanice hovoří ve většině případů mluvou své cílové skupiny.

Podle Lukavského by profesionálními dovednostmi správné výslovnosti měl být vybaven nejen sdělující, ale také mistr zvuku a to jako poslední záruka srozumitelnosti a správnosti.

Správná výslovnost napomáhá při docílení plné srozumitelnosti, možné rozptýlené pozornosti posluchače a usnadňuje porozumění. Podle Marie Krčmové nejde prvoplánově o dodržování popsanych zásad spisovné výslovnosti. Podle ní hraje

---

⁶⁶ HŮRKOVÁ, J. *Česká výslovnostní norma*. Scientia, Praha: 1995. ISBN 80-85827-93-X, str. 10

⁶⁷ HŮRKOVÁ, J. *Česká výslovnostní norma*. Scientia, Praha: 1995. ISBN 80-85827-93-X, str. 8 - 9

⁶⁸ KRČMOVÁ, M. *Výslovnost ve veřejném projevu*. Ústav jazykovědy, interní materiál

⁶⁹ LUKAVSKÝ, R. *Kultura mluveného slova*. Praha: Akademie muzických umění v Praze, 2000. ISBN: 80-85883-61-9, s. 6

⁷⁰ DANEŠ, F. *Mluvená próza i verš - O kultuře mluveného projevu*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 80-86903-85-0, str. 36

významný faktor zaujetí tématem a to jak ze strany posluchače, tak ze strany mluvčího. Nastane-li tato situace, posluchač je ochoten, podle jejího názoru, přijmout mluvenou podobu i s řečovou vadou.⁷¹

Podle Krčmové jsou v zásadách správné výslovnosti dva okruhy zkoumání: ortofonie a ortoepie. K těmto dvěma elementárním pojmům se podle jejího názoru přidružují pravidla spisovného přízvukování a zásady frázování, intonace a dalších zvukových prvků, které nejsou zpracovány tak důkladně jako jiné části ortoepie.⁷² Mezi jiné zvukové prvky Měchurová zařazuje: „*intonaci, barvu hlasu, důraz, tempo řeči, rytmus a pauzy.*“⁷³

Daneš pak v Mluvené próze a verši, v souvislosti s kulturou mluveného slova, mluví mimo jiné i o větě jako o důležité jednotce s nutností dbát na její vhodnou zvukovou podobu a dodává, že „*zvuková osnova každé věty se v podstatě opírá o tři věci: o frázování, větný přízvuk a intonaci.*“⁷⁴ Dle autorčina závěru se při interpretaci textu nepředává jen myšlenka, ale také postoj, pohled a prezentace vlastní osobnosti. Právě to je důvod, proč jsou ostatní zvukové složky, jako správné tempo, odlišnost přednesu, silové odstiňování, barva hlasu tak těžce teoreticky popsatelné a podle Krčmové tak sporadicky zpracovávané záležitosti.

Fonetika je posledním pojem, který podle Lukavského⁷⁵ zastřešuje zvukovou stránku lidské řeči, tedy i její oddíly - ortofonii a ortoepii. Do základního členění autor navíc přidává eufonii, pojem představující libozvučnost v básnické řeči.⁷⁶

4.1 Ortofonie

Z řeckého *orthos* a *foné*, v překladu správný hlas, vznikl dnešní užívaný pojem ortofonie, který popisuje správné tvoření hlásek a to jak z artikulačního tak akustického

---

⁷¹ KRČMOVÁ, M. *Výslovnost ve veřejném projevu*. Ústav jazykovědy, interní materiál

⁷² tamtéž

⁷³ MĚCHUROVÁ, A. *Jak dobře mluvit a úspěšně jednat*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-32-7, str. 21

⁷⁴ DANĚŠ, F. *Mluvená próza i verš - O kultuře mluveného projevu*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 80-86903-85-0, str. 8 - 9

⁷⁵ Toto rozdělení bylo Lukavským převzato z knihy Slovák - Hála: *Hlas, řeč, sluch*. Praha: Česká grafická unie, 1947.

⁷⁶ LUKAVSKÝ, R. *Kultura mluveného slova*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2000. ISBN: 80-85883-61-9, str. 9

hlediska.⁷⁷ Spisovná čeština má 10 samohlásek a 27 souhlásek, pro jejich správné tvoření je zapotřebí především správného tvoření hlasu, který je často odrazem našeho psychického a duševního stavu.

Pro jeho správnou tvorbu a ovládnutí je zapotřebí zvládnout především svůj dech. Rozlišujeme dýchání hrudní a bránicové (břišní). Profesionální projev by pak měl disponovat technikou rychlého, tichého, hlubokého vdechu a pomalého výdechu s důrazem na znělost poslední slabiky.⁷⁸ Ekonomická práce s dechem patří k nejzákladnějším faktorům ovlivňujícím kvalitu projevu.

Ortofonicou chybou je pak podle Krčmové nerespektování délky samohlásek, nepřesná či nedbalá výslovnost, lidově známá jako „polykání“. Podle Lukavského se s trendem nedbalé výslovnosti setkáváme v souvislosti s hovorovou řečí u mladých lidí, kteří se nedostatečnou prací spodní čelisti dopouštějí tzv. „otevřené výslovnosti“, kdy otevřené *e* a *o* se blíží k *a*.⁷⁹

4.2 Ortoepie

Podle Lukavského existují z hlediska mluvní praxe, tři základní ortoepická pravidla: spisovná výslovnost jednotlivých samohlásek a souhlásek, užívání rázu a správná výslovnost hláskových skupin. Samotnou ortoepii poté definuje jako „*zásady a pravidla správné výslovnosti spisovné češtiny*“.⁸⁰

Hůrková připomíná, že tyto zásady a pravidla, která jsou podle ní součástí normy společenské, nevzešla z iniciativy jazykovědců, ale jsou přirozeně zakotveny přímo v jazyce a to jako „*soubor objektivně existujících pravidel, která uživatelé daného jazyka považují jako závazná*“.⁸¹

Krčmová vidí pravidla spisovné výslovnosti především ve vzájemném ovlivňování sousedících hlásek a upozorňuje, že je třeba si uvědomit, že „*z hlediska promluvy jsou zvukové celky delší než jedno slovo a část spisovného ovlivňování hlásek probíhá nejen*

---

⁷⁷ LUKAVSKÝ, R. *Kultura mluveného slova*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2000. ISBN: 80-85883-61-9, str. 9

⁷⁸ LUKAVSKÝ, R. *Kultura mluveného slova*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2000. ISBN: 80-85883-61-9, str. 9

⁷⁹ tamtéž, str. 9

⁸⁰ tamtéž, str. 17

⁸¹ HŮRKOVÁ, J. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-93-X, str. 17

uvnitř slova, ale i mezi slovy, pokud nejsou oddělena pauzou (např. spodoba znělosti).“⁸²

Hůrková rozděluje využívání spisovného jazyka do tří výslovnostních stylů⁸³. Do stylu neutrálního (základního), běžného pro kultivovaný denní styk, stylu vybraného (vyššího), vhodného pro oficiální slavnostní projevy a stylu běžného (nižšího), stylu denního hovorového styku podmíněného užíváním spisovného jazyka s většími či menšími výslovnostními odchylkami od určené normy. Volbu tohoto stylu pak může ovlivňovat mnoho faktorů. Z těch hlavních jmenujme především přítomnost či nepřítomnost adresáta, jedinečnost mluvčího, ale také míru připravenosti projevu, který Hůrková dělí na projev připravený, částečně připravený a projev improvizovaný.⁸⁴

V posuzování správnosti výslovnostních pravidel spisovné češtiny se vychází z České výslovnostní normy a z Klíče k výslovnosti cizích vlastních jmen v češtině.

---

⁸² KRČMOVÁ, M. *Výslovnost ve veřejném projevu*. Ústav jazykovědy, interní materiál

⁸³ Podle Hůrkové slovo „styl“ užitě v tomto pojmu není slovem natolik určujícím jako je tomu u stylu jazykového a to především v nejasnosti vymezení jednotlivých prostředků, který tento styl vytváří.

⁸⁴ HŮRKOVÁ, J. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-93-X, str. 70

5 ŘEČOVÁ A JAZYKOVÁ KULTURA

Řeč Michela Křivancová definuje jako „*akt vlastního promlouvání*“.⁸⁵ A v důležitosti samotného slova cituje Věru Linhartovou. „*Slovo je pouze moc a síla. Nepopíratelná a nenahraditelná*“.⁸⁶ Podobně mluví i Radovan Lukavský pro přebal své knihy *Kultura mluveného slova*, kdy přímo říká: „*Věřím v sílu krásného slova*“.⁸⁷

O důležitosti a kráse řeči, která má být podle Čapka duší a kulturou samotného národa, říká následující: „*zvučnost a melodie řeči dává svědectví o poetických radostech kmene; jej skladba a čistota projevuje tajemné zákony myšlení; její přesnost a logičnost udává míru rozumových darů národa. Tam, kde skřípá a vrže řeč, skřípá a haraší něco v hlubokém bytí lidu; každá nechutnost a jalovost řeči, každá fráze a ošumtěllost je symptomem něčeho zkaženého v kolektivním životě*“.⁸⁸ A dodává: „*Zdokonaluje-li se národ, musí se zdokonalovat i jazyk*“.⁸⁹ George Barkley zmiňuje i další účel řeči a to vyprovokování či odrazení od určitého jednání. Může fungovat jako „*vzbuzení nějaké vášně, (...) uvedení mysli do nějaké zvláštní nálady*“.⁹⁰

„*V původním pojetí se jazyková kultura spojovala převážně s problematikou spisovného jazyka jako celonárodní hodnoty a nástroje sloužícího dorozumívání ve veřejném kulturním a civilizačním styku*“.⁹¹ Podle Daneše však nelze vedle sebe stavět kultivovanost a spisovnost a domnívat se, že jde o totožné pojmy. Jak vysvětluje ve svém článku o *Kultuře mluvených projevů*: „*Lze se vyjadřovat nekultivovaným způsobem a užívat přitom spisovného jazyka, stejně jako je možno hovořit nespisovně (nebo neplně spisovně) vytříbeným způsobem*“.⁹² Podle výše citované publikace od Jiřího Krause však již od svého vzniku v sobě pojem jazykové kultury zahrnoval činnosti k zlepšení a rozvoji, stejně tak jako označení samotné dosažené úrovně spisovného jazyka.

---

⁸⁵ KŘIVANCOVÁ, M. *Moc slova*. Praha: Akropolis, 2013. ISBN 978-80-7470-030-9, str. 119

⁸⁶ tamtéž, úvodní citace

⁸⁷ LUKAVSKÝ, R. *Kultura mluveného slova*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2000. ISBN: 80-85883-61-9, přebal knihy

⁸⁸ tamtéž, doslov

⁸⁹ tamtéž, doslov

⁹⁰ VYBÍRAL, Z. *Co, čím jak a s kým komunikujeme?* Hradec Králové: Gaudeamus, 1999. ISBN: 978-80-7041-123-0, str. 81

⁹¹ KRAUS, J. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-1829-6, str. 128

⁹² DANEŠ, F. *Kultura mluvených projevů. Naše řeč*. [online]. Publikováno 1969. [cit.]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5437>

Je zajímavostí, že míra nespisovnosti v mluvených projevech může být rozdílná v závislosti na pohlaví. Tento závěr vyslovila Zdeňka Hladká ve svém pojednání o spisovnosti a nespisovnosti v současném úzu. Podle jejích měření jsou na tom muži v mluvených projevech v míře nespisovnosti mnohem hůře než ženy.⁹³

Radovan Lukavský kulturu mluveného slova přirovnává k ekologii ducha a zdůrazňuje participaci každého z nás. Že nejde o věc samozřejmou, potvrzuje i Daneš a zároveň upozorňuje na hlubší, v dnešní době dost diskutovaný problém. Podle Daneše se ukazuje, že nás školy na veřejný mluvený projev často připravují špatně, zda vůbec.⁹⁴ Kraus dodává, že ani vysoké školy v tomto trendu nezaostávají. Uvádí to na příkladu styku studentů s pedagogy, který se stále častěji uskutečňuje virtuální cestou.⁹⁵

Právě rozhlas je podle Františka Daneše „nejčastější příležitostí pro široké vrstvy slyšet mluvený spisovný jazyk.“⁹⁶ V jednom ze svých článků ve spojitosti s předešlou citací hovoří o „renesanci veřejně mluveného slova“, i když se nedomnívá, že se lze s průměrnou úrovní dnešních mluvených projevů spokojit.⁹⁷

Na nízkou úroveň mluvených projevů a upadající stav českého jazyka v rozhovoru pro Český rozhlas upozorňuje i Zdena Palková, podle ní za zmiňovaný stav může špatná úroveň výchovy dětí k řeči a jejímu správnému používání. Zmiňuje se i o rozhlasových profesionálech jako výrazných řečových vzorech: „Řečové vzory, ať už jsou to učitelé ve školách nebo mluvčí veřejných sdělovacích prostředků, televizní mluvčí, rozhlasoví mluvčí, ovlivňují projev lidí malých i velkých daleko víc, než nějaká výuka jednorázově vedená v jedné hodině. Když tady mluvíme o škole, pak to znamená, že by dobrým řečovým vzorem měl být učitel, kteréhokoliv předmětu. Nejenom češtinář.“⁹⁸

Kultivovaný projev je pak podle Daneše projev „pěstěný, šlechtěný, vytříbený“ a je nutné ho vnímat jako „součást kultivovanosti, kulturního chování, vystupování, myšlení

---

⁹³ KOPŘIVOVÁ, M., WACLAWIČOVÁ, M. *Čeština v mluveném korpusu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-982-9, str. 103

⁹⁴ DANEŠ, F. *Mluvená próza i verš*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 80-86903-85-0, str. 34

⁹⁵ KRAUS, J. *Člověk mluvící*. Praha: Leda, 2011. ISBN 978-80-7335-258-5, str. 232

⁹⁶ DANEŠ, F. *Mluvená próza i verš*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 80-86903-85-0, str. 36

⁹⁷ DANEŠ, F. *Kultura mluvených projevů. Naše řeč*. [online]. Publikováno 1969. [cit. 2014-2-19]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5437>

⁹⁸ KLUSÁKOVÁ, J. Zdena Palková, ředitelka Fonetického ústavu Karlovy univerzity. *Radiožurnál*. [online]. Vytvořeno 10. 8. 2003 [cit. 2014-2-20]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/83595

a citění. “Kultivovanost pak vyžaduje znalost a získání praktických dovedností, ale také dobrou vůli a snahu, motivovanou vědomím a mravní odpovědností.⁹⁹

O kultuře mluveného slova mluví publikace *Jak dobře mluvit a úspěšně jednat* jako o schopnosti jasně a srozumitelně formulovat své myšlenky a předávat je ústní formou širší nebo užší veřejnosti.¹⁰⁰

Spolu s kulturou jazyka se ve smyslu soustavy prostředků vyčleňuje i kultura jazykového vyjadřování, tedy řečová kultura.¹⁰¹ Podle Jana Krause se odlišením jazykové a řečové kultury přesněji vymezil rozdíl mezi jazykovou správností, tedy respektováním platné normy a řečovou kultivovaností, charakterizovanou jako přiměřenou, ale současně osobitou a neobvyklou volbu jazykových prostředků. Není to však jediný rozdíl. Na úrovni řečové kultury se podílejí všichni uživatelé jazyka¹⁰², zatímco jazyková kultura se uplatňuje více přes výkladové slovníky, příručky nebo příslušné instituce.

Vydáváním slovníků, mluvnic, odborných časopisů či učebnic fungují tyto instituce jako vykonavatelé zásahů do spisovné podoby jazyka. Nesmíme zapomenout ani na jednotlivce - jazykovědce, spisovatele, vědce, veřejné osobnosti nebo svým způsobem také pracovníky médií, kteří spolu se zmiňovanými institucemi plní podobnou regulační funkci. Podle Jana Krause se „s jistou dávkou tolerance stírají hranice mezi spisovnou a jazykovými útvary ostatními“¹⁰³. Dodává, že v posuzování spisovnosti se právě tyto útvary často stávají novým zdrojem.

---

⁹⁹ DANEŠ, F. Kultura mluvených projevů. *Naše řeč*. [online]. Publikováno 1969. [cit. 2014-2-19]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5437>

¹⁰⁰ MĚCHUROVÁ, A. *Jak dobře mluvit a úspěšně jednat*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-32-7, str. 17

¹⁰¹ KRAUS, J. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-1829-6, str. 128

¹⁰² Zásadní váhu Kraus přikládá především těm uživatelům jazyka, kteří mají možnost svými veřejnými, oficiálními či uměleckými projevy nejvíce ovlivnit soudobý jazykový úzus a postoje k němu.

¹⁰³ KRAUS, J. *Člověk mluvící*. Praha: Leda, 2011. ISBN 978-80-7335-258-5, str. 131

6 VÝVOJ HLASOVÉ A ŘEČOVÉ PŘÍPRAVY ROZHLASOVÝCH PROFESIONÁLŮ

Dobrá příprava je elementárním předpokladem úspěšného projevu. Daneš zdůrazňuje předchozí nastudování textu, pochopení jeho obsahu a seznámení se s jeho celkovou stavbou. Zároveň je třeba, jak píše „*si uvědomit celkový styl projevu autora a některé osobitosti, které vyžadují zvýšenou pozornost.*“¹⁰⁴ Citovaná Věra Linhartová v knize Michaely Křivancové „*Má-li mluvené slovo sledovat obrys naší bytosti, musí být stejně nevypočitatelné a proměnlivé jako my sami*“¹⁰⁵ a rozvíjí zajímavou myšlenku, že mluvené slovo sděluje nás v naší představě. I samotná příprava probíhá v praxi individuálně.

Podle Albíny Měchurové si je v rámci přípravy nutné odpovědět na několik základních otázek. Přesněji jsou to otázky: *Co? Komu? Kde? Jak?* Ač se tyto otázky mohou zdát triviální a jasné, „*vymezení obsahu řeči a uvědomění si cíle vystoupení je kamenem úrazu praxe a jedním z nejnáročnějších úkolů výuky rétoriky.*“¹⁰⁶ Otázka *komu* je pak podle Měchurové dvakrát kolik náročná pro řečníky v rozhlase či televizi a to z důvodu širokého spektra diváků a nepřímého kontaktu s posluchači. Otázka *jak* především skrývá srozumitelný obsah, který by měl s přihlédnutím na cílovou skupinu oslovit co nejvíce posluchačů.¹⁰⁷

Vývoj hlasové a řečové přípravy u rozhlasových profesionálů logicky začíná s rozvojem a vznikem rozhlasu. U nás se zásadním datem stává datum 18. 5. 1923, kdy v malém stanu ve Kbelích, přesně ve dvacet hodin patnáct minut, začíná pravidelné rozhlasové vysílání.

Počátky byly velice svízelné. Hlasatelství bylo považováno za nově vzniklou odnož recitace, proto Radiožurnál začal oslovovat předchůdce dnešních rozhlasových profesionálů - herce.¹⁰⁸ Po technicích, kteří ohlašovali pořady, se hlasatelkou stala slečna Emílie Tučková. Sama svou přípravu na vysílání popisuje takto: „*Přes den jsem*

¹⁰⁴ DANEŠ, F. *Mluvená próza i verš* Praha: Akropolis, 2008. ISBN 80-86903-85-0, str. 36

¹⁰⁵ KŘIVANCOVÁ, M. *Moc slova*. Praha: Akropolis, 2013. ISBN 978-80-7470-030-9, str. 51

¹⁰⁶ MĚCHUROVÁ, A. *Jak dobře mluvit a úspěšně jednat*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha., 2008. ISBN 978-80-86723-32-7, str. 23 - 24

¹⁰⁷ MĚCHUROVÁ, A. *Jak dobře mluvit a úspěšně jednat*. Univerzita Jana Amose Komenského Praha: 2008, ISBN 978-80-86723-32-7, str. 23 - 24

¹⁰⁸ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, str.

tedy pracovala v kanceláři a večer jsem jezdila do Kbel, kde bylo naše první studio. (...) Od redaktora Čtrnáctého jsem vždycky každý den dostala program a pak jsem čekávala na účinkující.“¹⁰⁹

Zmiňuje se také o prvních hlasových zkouškách, které před prvním usednutím za mikrofon musela podstoupit. *„Myslím, že jsem tenkrát jela do Moravské ulice na poštu a mluvila jsem na poště do poštovního mikrofonu.“¹¹⁰*

S masovějším rozšířením rozhlasu stále více přicházela potřeba profesionálního hlasu, který by zvýšil úroveň rozhlasové mluvy. Zlomovým se stalo datum 17. 1. 1924, kdy s básní *Rodná mluva* vstupuje do vysílání první profesionální rozhlasový hlasatel Adolf Dobrovolný, popisovaný jako vzor vytríbenosti mluveného slova a mistr navázání vztahu s posluchači. Právě kontakt s posluchačem považoval za stěžejní v rodících se otázkách rozhlasovosti.¹¹¹

Zajímavý je pohled na přípravu prvních hlášení, které se psaly na lístky a podléhaly tak častým změnám. *„Ohlášení jednotlivých hudebních čísel se sestavovalo až na místě ve Kbelích - a to již byl jeden z úkolů Adolfa Dobrovolného. Ten svůj „mnohdy improvizovaně, ale vždy s ohledem na to, aby posluchače zaujal a také kultivovanou formou poučil.“¹¹²*

V roce 1926 se pod přímými přenosy z všesokolských sletů vyprofiloval hlasatel-reportér, který nepředčítal jen připravený text, ale také improvizoval. Dokázal předávat dojmy, informace, emoce.¹¹³

Ze vzpomínek Josefa Laufera, který se do historie zapsal jako průkopník evropské rozhlasové sportovní reportáže, mistr popisovaného okamžiku, prostředí a atmosféry, víme o jedné z nejkurióznějších příprav v historii Českého rozhlasu. Následná citace popisuje jeho první vystoupení před mikrofonem.

„Nikdy jsem nemluvil do rádia a jako spolkový funkcionář jsem byl velmi špatným řečníkem, jenž si všechny zprávy a referáty psal a pak předčítal. (...) Poprvé jsem stanul

---

¹⁰⁹ Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-2-25]. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/689380>

¹¹⁰ HUBIČKA, J. S rozhlasovým archivem do roku 1923. *Archiv ČRo*. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-2-27]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/archiv/osobnosti/_zprava/1061340

¹¹¹ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, str. 26-27

¹¹² JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, str. 27

¹¹³ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, str. 63

před mikrofonem, který se stal už tolika řečníkům osudným, neboť v nich vzbudil pochopitelně trému, ba některé dočasně zbavil řeči. Ředitel rozhlasu a hlavní technik mi v rychlosti pošeptali několik dobře míněných rad a nakonec jsem slyšel tato slova: Pozor, až zapnu mikrofon, začnete ihned mluvit a žádný strach. Pozor - teď. Zhluboka jsem vydechl, podíval se dolů před sebe a spustil.“¹¹⁴

Citelný zásah utrpěl rozhlas v letech okupace 1939 až 1945. Vysílání podléhalo přísné cenzuře a kontrole nacistickými vedoucími a jejich pomocníky. Sledovala se obsahová stránka textů, jejich podtext, ale také přízvuk, s kterým byly příspěvky interpretovány. Naprosto vymizely živé vstupy, předem nahrané a schválené projevy nesměly obsahovat „nebezpečná“ slova jako demokracie, právo, republika, lepší časy. Další otřes rozhlas zaznamenal v razantních, rasově orientovaných personálních změnách, které zapříčinily odchod všech zaměstnanců neárijského původu.¹¹⁵

Podobná situace se opakovala v letech 1949 až 1958, kdy z rozhlasu odchází fundovaní, z pohledu komunistického režimu však „nespolehliví“ pracovníci.

Zajímavé je, že i v této vyhraněné době se ze strany Českého rozhlasu iniciovala snaha o udržení kvality mluveného slova. „Přípravné kurzy“ probíhaly v rámci výukových hodin zaměřujících se na kvalitu hlasového projevu, zdraví hlasového orgánu a preventivní foniatrickou péči svých zaměstnanců. Poslední dva jmenované směry se staly předmětem výuky prof. dr. Miloslava Seemany, přednosta foniatrické kliniky FVL UK. Dalším odborníkem, který se nejčastěji staral o zlepšení úrovně jazykové správnosti, byl dr. František Váhala z ústavu pro jazyk Český ČSAV.¹¹⁶

Začátky Vladimíra Fišera, známého hlasatele padesátých let, autorka zařazuje především z důvodu detailního popisu procesu přeměny nově přijatého začátečníka v rozhlasového profesionála. Zmiňuje se také o rozhlasových „kurzech“, které se v tehdejší době uskutečňovaly prostřednictvím korepetitora.

V pořadu Rádio na kolečkách odvysílaného Českým rozhlasem vzpomíná na svého vedoucího hlasatele sboru, a interpretuje jeho tehdejší slova: „*Si Fišer nemyslete, že když jste hlasatel, že vás posadíme k mikrofonu a že budete hned hlasatel. Vy se to*

---

¹¹⁴ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, str. 65 - 66

¹¹⁵ DANÍČEK, J., MĚCHUROVÁ, A. Kultura veřejného projevu v postmoderní době. *Odborný časopis Katedry sociální a mediální komunikace UJAK „Orbis communicationis“*. [online]. 11/2012 [cit. 2014-2-1]. Dostupné on-line: http://orbis.ujak.cz/kultura_verejneho_projevu.php

¹¹⁶ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, str. 257

*budete učit, vy si to budete osahávat, vy se to budete snažit vypořádat a obkukávat od svých kolegů. Oni vás to budou učit, oni vás budou vychovávat, oni vás budou sledovat.*¹¹⁷

Popisuje i samotný proces učení a nápodoby. *„Já jsem pochytoval to, co se dalo pochytit, od kohokoliv, kdekoliv, jen abych uspěl ve své práci, abych pomohl i rozhlasu k tomu, aby byl dobřej. V té době šlo všem o to, aby byl rozhlas dobřej.*¹¹⁸

Přes prvotní krátké, jednoduché vstupy byl nasazován na náročnější práce. V rozhlasovém rozhovoru přiznává, že se musel sám zdokonalovat a sebevzdělávat. V průběhu praxe se změnil jeho pohled na správnou mluvu, zlepšila se dikce, sykavky, tvrdé l.

Vzpomínky Vladimíra Fišera dokazují i snahu zlepšovat úroveň mluveného slova uvnitř pracoviště a to přímo ze strany Českého, tehdy ještě Československého rozhlasu. Z divadla najímali učitele jevištní mluvy, který se stává korepeticem pro rozbor hlasatelů. *„Dostal pásky s našimi výkony a na základě hodnocení těch výkonů nám radil.*¹¹⁹

V období normalizace následuje další historická vlna prověrek a čistek. „Očisty“ probíhaly především v letech 1970, 1971, 1972, v této době se také pracovníci třídili do tří hierarchických kategorií¹²⁰. Nastává období direktivního řízení, kdy nad profesními schopnostmi vítězí kádrové argumenty.

S masivním úbytkem pracovníků začíná získávání a především výchova zaměstnanců nových, tzv. „kádrů“. Dopomáhat k tomu měla politická a odborná školení, kterými měli projít všichni pracovníci. Pro začínající redaktory byl začátkem roku 1971 vytvořen zaškolovací desetidenní kurz v Liberci, kterého se podle všeho zúčastnilo padesát devět osob.¹²¹

Většina odborné literatury se shoduje na zásadovosti roku 1989, kdy se do rozhlasu vrací zakázaní autoři, a po více než čtyřicetileté cenzuře se rozhlas vymaňuje z područí

---

¹¹⁷ Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-2-5]. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/689380>

¹¹⁸ Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-2-5]. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/689380>

¹¹⁹ tamtéž

¹²⁰ První skupinou byli „kádrově silní“ pracovníci, kteří zůstávali ve stávajících pozicích nebo měli možnost kariérního růstu. Druhou skupinu tvořily ze strany vyškrtnutí, kteří ovšem díky tzv. „záruce“ měli šanci v rozhlase zůstat. Třetí vytříbená skupina však byla ve většině případů nucena odejít.

¹²¹ JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, str. 354-356

komunistického útlaku a dochází k rehabilitaci a umožnění začátku rozvoje nových, soukromých stanic, digitalizace. S tržním prostředím, rozvojem televizního trhu, raketového vzniku nových televizních stanic přichází i boj o posluchače, kterému se přizpůsobuje i Český rozhlas.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE

Základním cílem práce je zjistit přístup veřejnoprávních a soukromých rozhlasových stanic k hlasové a řečové přípravě. V teoretické části autorka mimo jiné vymezila, jaké požadavky klade odborná literatura na přípravu profesionálních řečníků. Nyní se je pokusí porovnat s reálnou praxí.

Na položené výzkumné otázky: *„Hraje hlasová a řečová příprava roli ve výsledném mluveném projevu? Zabývají se hlasovou a řečovou přípravou veřejnoprávní a soukromé stanice dostatečně? Zabývá se české školství výukou rétorických dovedností? Vnímá veřejnost důležitost hlasové a řečové přípravy? Jaká je současná úroveň rozhlasové mluvy?“,* autorka bakalářské práce vytvořila pět hypotéz, které se v praktické části bude snažit potvrdit či vyvrátit.

Hypotéza č. 1: Hlasová a řečová příprava je důležitá pro výsledný mluvený projev rozhlasového profesionála.

Hypotéza č. 2: Hlasová a řečová příprava je na veřejnoprávních a soukromých stanicích nedostačující.

Hypotéza č. 3: České školství se nedostatečně zabývá hlasovou výukou.

Hypotéza č. 4: Veřejnost si uvědomuje důležitost hlasové a řečové přípravy.

Hypotéza č. 5: Úroveň rozhlasové mluvy je ve vybraných zpravodajských relacích dobrá.

8 VÝZKUMNÁ METODIKA

V rámci praktické části bakalářské práce autorka zvolila tři stěžejní metody výzkumu. Kvalitativní analýzu dvou rozhlasových relací, kde se pokusila na základě nejčastěji se vyskytujících chyb určit úroveň vybraných rozhlasových příspěvků, dále kvalitativní analýzu v podobě hloubkových polostrukturovaných rozhovorů s rozhlasovými profesionály, které měly za předmět zkoumání samotnou přípravu rozhlasových profesionálů a pohled veřejnoprávních a soukromých stanic. V neposlední řadě autorka zvolila kvantitativní analýzu, reprezentovanou dotazníky pro rozhlasové profesionály a laickou veřejnost.

Autorka nejprve vytvořila dotazník pro rozhlasové profesionály. Cílem bylo zjistit, jak rozhlasoví profesionálové vnímají současnou úroveň rozhlasové mluvy, zda pokládají hlasovou a řečovou přípravu za důležitou.

Jak upozorňuje ve svém článku *Několik poznámek k jazykové stránce rozhlasového vysílání* Prouzová: „posluchači často zapomínají, že do mikrofonu mluví i nezaškolení hlasatelé s různým stupněm jazykového vzdělání, mnohdy bez jakékoli přípravy.“¹²² To byl jeden z důvodů, proč se autorka rozhodla společně s dotazníkem pro profesionály oslovit šetřením i laickou veřejnost a napříč pěti věkovými skupinami objasnit pohled na hlasovou a řečovou přípravu, a vnímání případných stylistických a mluvních chyb v rozhlasových příspěvcích.

---

¹²² PROUZOVÁ, H. Několik poznámek k jazykové stránce rozhlasového vysílání. *Naše řeč*. [online]. © 2005 [cit.2014-2-20]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5159>

9 VÝZKUMNÝ VZOREK

V rámci rozhovorů autorka oslovila pana Ladislava Vonze, šéfredaktora zpravodajství rádia Impuls, Tomáše Pancíře, ředitele centra zpravodajství Českého rozhlasu a pana Miroslava Škodu, ředitele Frekvence 1 a rádia Bonton. Dále budou tito respondenti označováni takto:

Respondent č. 1 – Mgr. Ladislav Vonz, šéfredaktor zpravodajství rádia Impuls.

Respondent č. 2 – Mgr. Tomáš Pancíř, ředitel zpravodajství Českého rozhlasu.

Respondent č. 3 – Miroslav Škoda, ředitel rádia Frekvence 1 a rádia Bonton.

Dotazníkové šetření pro rozhlasové profesionály bylo rozděleno do čtyř věkových skupin. První skupina čítala respondenty od osmnáctého do dvacátého šestého roku života, druhá, od dvacátého šestého roku života do roku čtyřicátého, třetí skupina od čtyřicátého do padesátého roku života a pátá skupina představovala respondenty, kteří jsou starší padesáti let. Dotazník byl rozmístěn mezi rozhlasové profesionály, které autorka osobně zná. Ti je poté, prostřednictvím sociální sítě *www.facebook.com*, rozmístili mezi své kolegy a další rozhlasové profesionály.

Dotazníkového šetření pro laickou veřejnost se mohl od patnáctého roku života účastnit každý. Na potvrzení hypotézy nemělo věkové ani generové rozdělení vliv. Dotazník byl rozmístěn na Integrovanou střední školu Moravská Třebová, dále byl osloven specialista z oboru psychologie, který předkládal tento výzkum svým pacientům, a v neposlední řadě, prostřednictvím sociální sítě *www.facebook.com*, pestrost odpovědí rozšířili autorčini spolužáci ze skupiny K03A na Univerzitě Jana Amose Komenského Praha.

V rámci analýzy rozhlasových relací si autorka vybrala hlavní polední zpravodajskou relaci Českého rozhlasu Radiožurnál ze dne 2. 1. 2014. Jako zástupce soukromého sektoru pak nejposlouchanější rádio v České republice, rádio Impuls, přesněji jeho polední zpravodajskou relaci ze dne 6. 3. 2014. Celková stopáž analyzovaných příspěvků činí necelou půl hodinu.

10 ANALÝZA POLOSRUKTUROVANÝCH ROZHovorŮ

S rozhlasovými profesionály se autorka setkala přímo v prostorách jejich působiště. Rozhovory trvaly přibližně půl hodiny. První otázky byly pokládány spíše v obecnějším duchu, poté byly více konkretizovány. Zároveň se autorka snažila, v závislosti na přirozený průběh rozhovoru, pokládat všem respondentům stejné otázky. Ve všech rozhovorech autorka našla společné vztyčné body a rozdílnosti, které se ve zpracování snažila plně vystihnout.

Všechny rozhovory jsou přiloženy na audio nosiči ve formátu mp3.

10.1 Analýza polostrukturovaného rozhovoru s Mgr. Ladislavem Vonzem

Respondent č. 1 pokládá jak hlasovou tak i řečovou přípravu za srovnatelně důležitou. Obě tyto „*spojené nádoby*“ (LV) mají pak podle jeho názoru stejný dopad na výsledný mluvený projev. Jak zdůrazňuje, rozhlas je „*médiem auditivním, pracujícím pouze se zvukem*“. (LV) Jazykový a hlasový projev je součástí tohoto zvuku a má znít tak, aby bylo slyšet, že je profesionálně připraven.

Podle něj záleží také na typu a formátu rádia. Každé rádio mluví jiným jazykem, k jiné cílové skupině a tomu přizpůsobuje jak jazykovou úpravu textu, tak výslednou řeč. Záleží na formátu příspěvku a na samotném rozhlasovém profesionálovi, jakým způsobem se řečově a jazykově připravuje.

Má obecně platit, že v soukromých rádiích nejsou dostačující finanční, personální a časové možnosti na to, aby se jazyková a řečová příprava odehrávala vysloveně na popud konkrétní rozhlasové stanice. Podle šéfredaktora zpravodajství rádia Impuls je spíše na rozhlasovém profesionálovi, zda do svého sebezdokonalování a sebevzdělávání chce investovat či nikoliv.

Nově přijímaní rozhlasoví pracovníci jsou zaškolení. Příprava na budoucí rozhlasové povolání však probíhá velmi omezeně. Přiznává, že v dané věci vidí rezervy a že by jazykové a řečové kurzy provozované rádiem či externím pracovištěm byly přínosem. Rezervy vidí také v odborné literatuře pojednávající o tomto tématu. Podle jeho soudu tyto publikace bývají natolik odborné, že je v praxi rozhlasoví

profesionálové většinou ani neumí využít a stávají se tak pro praktickou stránku věci de facto nepoužitelné.

Před mluveným projevem je důležité řečnickovo „rozmluvení, posazení hlasu do příjemné polohy“ (LV) a to v návaznosti na formu i obsah dané rubriky. Zároveň si nemyslí, že by se na řečovou a jazykovou přípravu v soukromých rádiích zásadním způsobem přihlíželo.

Na otázku, zda existuje nějaký návod na „dokonalou“ přípravu odpovídá jednoznačně zamítavým postojem. Jak říká, každý člověk je individuální a to jak mírou talentu pro danou věc, tak i svou pílí a motivací. Ve své profesionální kariéře razí pravidlo tří: „*P. Pracovitost, pokora a profesionalita. Jejich kombinací pak lze vytvářet „dobrý rozhlasový produkt“.*“ (LV)

V našem rozhovoru současnou úroveň rozhlasové mluvy nechtěl zobecňovat. Podle jeho názoru však platí, že celoplošná rádia s větším podílem mluveného slova, rádia, která mají větší podíl zpravodajství a publicistiky, pak také často mají kultivovanější projev. Rádia menší, rádia hudební, rádia založená svým formátem na zábavě, jsou na tom z tohoto ohledu hůře.

10.2 Analýza polostrukturovaného rozhovoru s Mgr. Tomášem Pancířem

Podle respondenta č. 2 je jazyková a řečová příprava velmi důležitá. S možností vnímat jen zvukovou složku se, na rozdíl od televize, pro rozhlas stává mluvený projev extrémně důležitý.

Nedomnívá se ovšem, podobně jako Kraus a Daneš (viz. kapitola 5), že by české školství systematicky a dostatečně připravovalo potenciální budoucí rozhlasové profesionály. „*Nevidím, že by se české školství v tomto problému výrazně zlepšilo a že by nám přicházeli připravenější lidé. Profesionální pracovník musí být schopen nejen jazyk správně formulovat, ale také profesionálně interpretovat.*“ (TP)

Nedostatky v jazykové a řečové přípravě na svém pracovišti připouští. Kromě programu Elév, který je v současné době jako jediný z programů koncipován pro mladé a talentované profesionální pracovníky, chystá Český rozhlas podle respondentových slov ambiciózní projekt, který počítá i s intervencí směrem k širší veřejnosti. „*Český rozhlas se musí dívat dopředu a musí vychovávat lidi, kteří jednou třeba usednou na*

naše místa. V tuhle chvíli se, bohužel, naše interní oddělení vzdělávání soustředí především na naše pracovníky.“ (TP)

Na otázku diferencovanosti jazykové a řečové přípravy v Českém rozhlasu a ostatních soukromých stanicích respondent č. 2 odpovídá jasně. Podle něj záleží na konkrétní soukromé rozhlasové stanici. *„Některé na projevu redaktorů pracují více, snaží se dostat své pracovníky do předem nadefinované „škatulky“, udržet předem nadefinovaný formát stanice, jiné tomu, podle jeho slov, nevěnují v podstatě žádnou pozornost.*“ (TP)

Podle respondenta č. 2 existují určité šablony a postupy k dosažení určité úrovně „dokonalé mluvy“. Je však přesvědčen, že například v Českém rozhlasu by se nemělo jednat jedinou šablonu, ke které všichni budou vzhlížet a napodobovat ji, ale mělo by se jednat, v závislosti na osobnosti člověka, programovém schématu stanice a formátu daného pořadu, o jedinečný projev.

V oblasti vývoje trendů rozhlasové mluvy, jazykové a řečové přípravy nechce paušalizovat. *„Já se zdráhám srovnávání, člověk má vždy pocit, že některé věci nejsou takové, jako dříve. V souvislosti s vývojem rozhlasových stanic, které dříve měly více peněz, výraznější rozhlasové osobnosti, navíc nečelili takové konkurenci na poli televizi, ze všech těchto hledisek, vidím tehdejší situaci jako lepší. Na druhou stranu, když si poslechnu archivní nahrávku, velmi rychle mě to vyvede z této iluze.*“ (TP)

„Úroveň rozhlasové mluvy se v soukromých stanicích liší stanice od stanice.“ (TP) Připomíná, že pro formáty určitých rádií je nespisovný projev, odchýlení se od dokonalosti, „řečnického ideálu“, záměrem.

Na úroveň současné rozhlasové mluvy se Marie Tomsová, známá rozhlasová a televizní moderátorka, dívá v rozhovoru pro Český rozhlas velmi kriticky: *„Mnoho z nich bych poslala na hlasové kurzy, protože mám pocit, že aby člověk dostal tuto práci, musí mluvit co nejhůř. Jinými slovy, pokud nemáš řečovou vadu, nemůžeš dělat na mnohých soukromých stanicích spíkra. Vadí mi to.“*¹²³

Český rozhlas je pak podle respondenta č. 2 na začátku dlouhé cesty. Je však přesvědčen, že pozitivní výsledky v mluveném projevu rozhlasových pracovníků jsou zřejmé již na stanici Radiožurnál. Zároveň dodává, že v posuzování úrovně rozhlasové

---

¹²³ HORÁLKOVÁ, E., Marie Tomsová. *Radiožurnál*. [online]. Vytvořeno 25. 7. 2011 [cit. 2014-2-23]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/dvojka/radiozpravy/_zprava/925675

mluvy je třeba odlišit spisovnou mluvu, slovní zásobu od dynamiky, barvy hlasu, přizpůsobení se posluchači. Na rozdíl od prvně zmiňovaného výčtu, v druhém přiznává rezervy.

10.3 Analýza polostrukturovaného rozhovoru s Miroslavem Škodou

Respondent č. 3 taktéž považuje jazykovou a řečovou přípravu za důležitou. V komunikaci pak povyšuje formu nad obsah. „*V komunikaci verbum nese menší část informace než samotný způsob provedení. Tomu by měl odpovídat i pohled na důležitost samotné přípravy.*“ (MŠ)

„*Obecně je jazyková a řečová příprava nedostatečná, v reálu je ale taková, jakou si můžeme dovolit.*“ (MŠ) Na Frekvenci 1 jsou ve většině případů přijímání profesně vyspělí rozhlasoví profesionálové. „*Máme také začátečníky, ale u nich je to dlouhý proces a není to typické.*“ Rádio nezajišťuje svým stávajícím pracovníkům hlasová školení, důležité je pak podle jeho ředitele spíše profesionálovo každodenní nasazení. „*Jediná hlasová výchova je na konzervatoři, na Damu. Na běžných školách se nic podobného nevyučuje, i když by to asi vhodné bylo.*“ (MŠ) Navíc se podle jeho názoru člověk rodí s určitou dispozicí, která se do určité míry dá rozvíjet.

Neví, zda se jazyková a řečová příprava liší ve veřejném a soukromém sektoru, podle jeho názoru by však neměla. „*Odpovídá publiku a publikum je stejné.*“ (MŠ) Upozorňuje ale na diferenciaci soukromých stanic a dalších faktorů, které ovlivňují odpověď na diferenciaci jazykové a řečové přípravy v soukromých a veřejnoprávních stanicích.

Podle jeho názoru obecně dochází k vulgarizaci projevu. „*Není to jen věc médií, ale veškerého účinkování ve veřejném prostoru.*“ (MŠ)

10.4 Vyhodnocení polostrukturovaných rozhovorů

Rozhovory probíhaly v přátelském duchu. Autorka se dozvěděla odpovědi na dotazované otázky. V návaznosti na přirozený průběh rozhovoru se doptávala, v případě nejasností či náznaku možného zajímavého poznatku improvizovaně vytvořila otázku.

Neopominutelným přínosem také byla možnost nahlédnout do prostředí rozhlasových redakcí Českého rozhlasu, Frekvence 1 a rádia Impuls a setkat se tak s kapacitami rozhlasové žurnalistiky.

V rámci artikulační přípravy pak převládají rozmluvovací techniky, známé také jako artikulační cvičení. Tato artikulační cvičení jsou determinovány charakterem, pílí, osobností mluvčího ale také druhem výstupu a nedají se paušalizovat. Obsahová příprava podle rozhlasových profesionálů skýtá především rozvržení si jednotlivých vstupů.

Začínající rozhlasoví profesionálové jsou zpravidla zaškolení svými vlastními kolegy. Průpravu z větší části označují jako nedostatečnou, plytkou. Tuto skutečnost si podle autorčina závěru uvědomují i sami rozhlasoví profesionálové, kteří spolu s vedením, které na případné kurzy a vzdělávací programy nemá dostatečné prostředky, uzavírají „začarovaný kruh“ problematiky hlasové a řečové přípravy.

Rádiové stanice s větší ochotou přijímají již vyprofilované rozhlasové profesionály. Důvodů může být hned několik. V rozhovorech s rozhlasovými profesionály se opakovaly zkušenosti o zaučení nových rozhlasových profesionálů, kteří často s vidinou kariérního postupu odcházejí s čerstvě nabitým „know-how“ a rádio tak ochuzují o vynaložený čas a prostředky, které do nového pracovníka bylo ochotno vložit.

11 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Autorka v rámci dotazníkového šetření vytvořila dva dotazníky. Jeden se zaměřuje na rozhlasové profesionály, druhý na názor laické veřejnosti. Vzorek zahrnuje osmnáct respondentů z řad profesionálů a sto dvacet sedm zástupců z řad laické veřejnosti. Přesné názvy dotazníků jsou: „*Porovnání hlasové a řečové přípravy rozhlasových profesionálů ve veřejnoprávních a soukromých stanicích - laická veřejnost.*“ a „*Porovnání hlasové a řečové přípravy rozhlasových profesionálů ve veřejnoprávních a soukromých stanicích - rozhlasová profesionálové.*“

11.1 Dotazníkové šetření rozhlasových profesionálů

1. otázka - Věk:

Rozhlasová profesionálové byli rozděleni do čtyř věkových skupin. Od osmnáctého do dvacátého šestého roku života, od dvacátého šestého roku života do roku čtyřicátého, od čtyřicátého do padesátého roku života a respondenty, kteří jsou starší padesáti let. Poslední dvě určené skupiny nemají ve vyhodnocení dotazníku své zástupce. Nejpočetnější skupinou je skupina druhá, skupina od dvacátého šestého roku života do roku čtyřicátého, následovaná skupinou první, čítající dva respondenty, čili jedenáct procent dotázaných. Nejpočetnější skupina tedy zastupuje osmdesát devět procent všech dotázaných rozhlasových profesionálů. (viz příloha B1)

2. otázka - Pohlaví:

Celkově se dotazníkového šetření zúčastnilo dvanáct žen, což činilo šedesát sedm procent z celkového počtu respondentů. Zbytek, čili třicet tři procent dotazovaných tvořili muži. (viz příloha B2)

3. otázka - V prostředí rádia se pohybují:

V dotazníkovém šetření byly stanoveny čtyři skupiny vymezující délku praxe rozhlasového profesionála. Respondenti byli rozděleni do skupin od žádného do třetího roku praxe, od třetího do pátého roku praxe, od pátého do desátého roku praxe a v neposlední řadě také do skupiny, která se v prostředí rádia pohybuje více jak deset let. Dotazníkového šetření se zúčastnili pouze zástupci prvních tří vymezených skupin.

Nejpočetnější skupinu v tomto případě tvořila skupina od tří do pěti let, kterých bylo padesát šest procent. První vymezená skupina obsahovala tři respondenty, tedy sedmnáct procent všech dotázaných. Poslední skupina měla pět respondentů, čili dvacet osm procent dotazovaných. (viz příloha B3)

4. otázka - Pokládáte hlasovou a řečovou přípravu za důležitou?

Pro potvrzení hypotézy bylo nutno položit otázku, zda rozhlasoví profesionálové pokládají hlasovou a řečovou přípravu za důležitou. Většina respondentů, čili devadesát čtyři procent, odpověděla kladně. Pouze jeden respondent, který reprezentuje zbylých šest procent, odpověděl ne. (viz příloha B4)

5. otázka - Která z nich má podle vás významnější dopad na výsledný mluvený projev?

V uzavřené odpovědi měli respondenti možnost zvolit, zdá má větší vliv příprava hlasová nebo řečová. V rámci odpovědi bylo možné také vybrat, že obě přípravy mají stejný dopad na výsledný mluvený projev. Tuto odpověď si vybralo nejvíce respondentů. Přesněji osmdesát tři procent, čili patnáct respondentů. Hlasovou přípravu zvolili dva respondenti, řečovou jeden respondent. V chronologickém pořadí se tedy jedná o jedenáct a šest procent všech dotázaných. (viz příloha B5)

6. otázka - Domníváte se, že se příprava promítá ve spisovnosti či čistotě projevu?

Na šestou otázku odpovědělo kladně patnáct respondentů, čili osmdesát tři procent z celkového počtu dotazovaných. Zbytek, sedmnáct procent, s danou otázkou nesouhlasí. (viz příloha B6)

7. otázka - Myslíte si, že je ve vašem působišti současná hlasová a řečová příprava dostačující?

Na sedmou otázku odpověděli kladně pouze čtyři respondenti, čili dvacet dva procent z celkového počtu dotazovaných. Zbytek, celých sedmdesát osm procent, na danou otázku říká ne. (viz příloha B7)

8. otázka - Sebevzděláváte se v mluveném projevu na vlastní náklady?

Na osmou otázku odpověděli záporně všichni respondenti, čili sto procent všech dotazovaných. (viz příloha B8)

9. otázka - Myslíte si, že se Český rozhlas a soukromé stanice ve zmiňovaném tématu hlasové a řečové přípravy liší?

Na devátou otázku odpovědělo kladně patnáct respondentů, čili osmdesát tři procent z celkového počtu dotazovaných. Zbytek, sedmnáct procent, s danou otázkou nesouhlasí. (viz příloha B9)

10. otázka - Je podle vás současná úroveň rozhlasové mluvy dostačující?

Podle většiny respondentů je současná úroveň rozhlasové mluvy nedostačující. Negativně se vyjádřilo jedenáct, čili šedesát procent všech respondentů. Sedm respondentů, čili procent se vyjádřilo kladně. (viz příloha B10)

11.1.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření rozhlasových profesionálů

Výsledky dotazníkového šetření pro rozhlasové profesionály jasně ukazují na opomíjení hlasové a řečové přípravy začínajících i stávajících rozhlasových profesionálů, kterou rádiové stanice nejsou, ať už z nedostatku personálních či finančních kapacit, schopny pokrýt. S téměř sto procentní shodou se dotazníkové šetření shoduje s názory odborníků a to na stejné důležitosti obou, výše zmíněných složek rozhlasové přípravy, které mají podle výsledků významný dopad na čistotu a spisovnost finálního mluveného projevu. Současnou úroveň rozhlasové mluvy však většina respondentů pokládá za nedostatečnou.

Je také zřejmé, že rozhlasoví pracovníci neinvestují čas ani své finance do sebevzdělávání svého mluveného projevu.

Přes osmdesát procent odpovídajících se domnívá, že komerční rozhlasové stanice nelze v případě hlasové a řečové přípravy srovnávat s Českým rozhlasem a potvrzují tak vyhodnocení rozhovorů s rozhlasovými profesionály.

11.2 Dotazníkové šetření laické veřejnosti

1. otázka - Věk:

Autorka vymezila pět věkových skupin. První skupina: od patnáctého do osmnáctého roku života. Druhá skupina: od osmnáctého do třicátého roku života. Třetí skupina: od třicátého do čtyřicátého roku. Čtvrtá skupina: od čtyřicátého do padesátého roku života. Pátá skupina: respondenti starších padesáti let. Počty respondentů a jejich procentuální zastoupení uvádí autorka chronologicky s výše uvedeným výčtem. Šedesát dva respondentů, čtyřicet devět procent. Padesát respondentů, třicet devět procent. Devět respondentů, sedm procent. Tři respondenti, dvě procenta. Tři respondenti, dvě procenta. (viz příloha C1)

2. otázka - Pohlaví:

Celkově se dotazníkového šetření zúčastnilo devadesát tři žen, což činilo sedmdesát tři procent z celkového počtu respondentů. Zbytek, čili dvacet sedm procent dotazovaných, tvořili muži, kterých bylo přesně třicet čtyři. (viz příloha C2)

3. otázka - Domníváte se, že příprava rozhlasového profesionála má vliv na jeho výsledný mluvený projev?

Tato otázka byla pro dotazníkové šetření stěžejní. Kladně na ni odpovědělo sto dva respondentů, tedy osmdesát procent dotazovaných. Negativně odpovědělo dvacet pět respondentů, po zaokrouhlení tedy přesných dvacet procent. (viz příloha C3)

4. otázka - Vnímáte negativně případnou stylistickou či mluvní chybu v průběhu rozhlasového příspěvku?

Na čtvrtou otázku odpovědělo kladně třicet sedm respondentů, čili dvacet devět procent z celkového počtu dotazovaných. Devadesát respondentů, čili sedmdesát jedna procent odpovědělo ne. (viz příloha C4)

11.2.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření laické veřejnosti

Zajímavý je podle autorčina názoru i závěr vyplývající z krátkého dotazníku vytvořeného pro laickou veřejnost. Oslovená, přes sto členů skýtající základna respondentů ukazuje, že posluchač si uvědomuje důležitost hlasové a řečové přípravy a to napříč všemi věkovými skupinami. Případnou stylistickou či řečovou chybu

v průběhu rozhlasového projevu je laická veřejnost ochotna prominout. Tato skutečnost se týká spíše mladšího publika¹²⁴. Starší publikum je v tomto ohledu více konzervativní.

Autorka v textu bakalářské práce využila jen část dotazovaných otázek. Spolu s požadovanými odpověďmi přišla i na další zajímavé skutečnosti, které však dostatečně nereprezentují téma a náplň práce. Z tohoto důvodu je vložila do přílohy, kde v rámci krátkého uvedení do problému vyhodnocuje získané poznatky. (viz příloha A)

---

¹²⁴ Tuto s věkem snižující tendenci dotazníkové šetření zaznamenává do třetí vymezené věkové skupiny, tedy do třicátého roku života všech respondentů.

12 ANALÝZA ROZHLASOVÝCH RELACÍ

Rozhlasové projevy by měly být ve svém sdělení jasné a srozumitelné. Neopomenutelný význam pro porozumění obsahu a jeho účinku na posluchače má také zvuková stránka řeči. Proto si autorka vedle jazykové správnosti všimla i specifických prostředků mluvené řeči, které napomáhají posluchači usnadnit percepci a orientaci v mnohdy obsažném sdělení. Mezi významné zástupce jmenujme například výslovnost, tempo řeči a její rytmus, přízvuk, pauzy.

Autorka zkoumala polední zpravodajskou relaci Českého rozhlasu a polední zpravodajskou relaci rádia Impuls. Obě zvukové nahrávky jsou přílohou uloženy na audio nosiči.

12.1 Analýza polední zpravodajské relace Českého rozhlasu

V rámci výběru vhodného reprezentativního příspěvku pro následnou analýzu si autorka všimla podobného formulování hlavních témat, které jsou ve většině případů prezentovány otázkou. V našem příspěvku tato skutečnost není průkazná. Otázka v úvodu se objevuje pouze jedna a to: „*Mohl se palestinský velvyslanec stát obětí atentátu?*“

Zbytečné je dle autorčina závěru začínání rozhlasové relace písmenkem „a“, tedy doslovně: „*A já vám přeji dobrý den.*“, které v tomto případě tuto spojku staví do role „berličky“.

Otázky jsou pokládány složité, mnohdy s několika vedlejšími větami. Posluchač musí vynakládat velké úsilí v orientaci ve smyslu sdělení. V určitých sekvencích příspěvku se zdá, že rozhlasová profesionálka bojuje s nedostatečným dechovým fondem.

Konci šesté minuty dochází k přechodu, stejně tak jako v minutě osmnácté, kde místo popřání dobrého poledne popřeje dobrý večer.

Setkáváme se s menšími stylizačními nedostatky a nevhodnou skladbou věty, která je dána pohotovostí reakce a nemožností si otázku promyslet.

„*Pane Šantora, vy byste nevyločoval, že šlo o atentát? (...) A nasvědčuje tomu podle vás něco, i teda ta skutečnost, že ten trezor byl zajištěn nástražným systémem, to*

je přece něco, co zdejší zákony nedovolují nebo vy už jste se setkal s tím někdy, že by nějaký trezor byl takhle zabezpečen tady?“

Zkoumaná relace vykazuje znaky nestrannosti a vyváženosti, jazykový projev je objektivní, bez stranických tendencí či hodnotících soudů. Zároveň můžeme říci, že i s menšími odchylkami je jazyková stránka rozhlasového projevu na slušné úrovni. Jazyk je kultivovaný, neutrální a respektuje oficiální tón média i charakter příspěvku.

12.2 Analýza polední zpravodajské relace rádia Impuls

Polední zpravodajská relace rádia Impuls působí předem pečlivě připraveným až čteným dojmem. K tomuto závěru autorku přesvědčila třetí minuta příspěvku, kdy rozhlasová profesionála vytvoří v průběhu prezentace zprávy nepřírozenou pauzu, podobnou pauze, kterou čtenář udělá při neporozumění textu. Autorka však nezaznamenala žádné prohřešky ve frázování a rozložení větních přízvuků.

Ve větné skladbě byl upozorován jen jeden případ porušení mluvnické shody. Reportérka ve větě namísto „*ubyla by pracovní místa*“ užila nesprávného mluvnického tvaru „*ubyla by pracovní místa*“. Celá věta zněla takto: „*Třeba němci se bojí, že by omezení spolupráce uškodilo i jejich hospodářství a ubyla by pracovní místa.*“

Při poslechu těchto dvou zvolených zpravodajských relací můžeme s určitostí vypořádat, který je vyprodukovan veřejnoprávní stanicí a který pochází ze stanice soukromé. Za nejmarkantnější příklad jmenujme hned úvodu znělku: „*Zprávy, kterým důvěřujete.*“ či „*A s aktuálními informacemi se přihlásí dřív než ostatní.*“ Jedná se o identifikační hesla rádia, které prolínají a předělují jednotlivé obsahové celky celé vysílání. Hlasatelka navíc během zpravodajské relace zve na premiéru filmu, který rádiová stanice sponzoruje. Tato pozvánka je znovu ukončena informací, které rádio právě posloucháme.

Přibližně ve třetí minutě pak můžeme pozorovat nepřírozenou návaznost na hlasatelčinu otázku. Na otázku: „*Jardo, byli mezi nimi i ústečtí vysokoškoláci?*“, přišla odpověď: „*Přišly před Magistrát stovky a daly ústeckým radním najevo, že oni likvidací souboru pošlapali základní principy svobody umělecké tvorby a vzali jim oblíbené divadlo.*“

Relace se v přihlášení reportéra neubrání ani jisté míry neobjektivnosti, když v příspěvku pojednávajícím o projektu půjčování kol Magistrátem hlavního města Prahy zaznělo: „*Ale protože jsme v Česku, počítá Hudeček i s plánovanými ztrátami.*“ Reportér také dvakrát za sebou použije výplňové „prý“ a dopustí se několika přeřeknutí.

12.3 Vyhodnocení analýzy rozhlasových relací

Se znalostí žánru a uvědoměním si možných momentálních indispozicí rozhlasového profesionála, lze s jistou dávkou subjektivnosti říci, že autorkou zvolené příspěvky mají, co do prostředků mluvené řeči, vcelku dobrou úroveň. Autorka nenašla žádné zásadní odchylky od kodifikované ortoepické výslovnostní normy, stejně tak jako se nesečkala se slovními spojeními, větami či souvětími, které by nevhodnou stylistikou narušovaly smysl sdělení. Struktura všech textů je jasná, promyšlená a reprezentuje informační styl.

V poslechu však lze rozpoznat, který z příspěvků byl vytvořen na soukromé a který na veřejnoprávní rozhlasové stanici.

Tyto poznatky, které jsou založené na pozorování dvou hlavních zpravodajských relací, si nečiní nárok na celkové, vypovídající a paušální zhodnocení úrovně rozhlasového vysílání na veřejnoprávních a soukromých rozhlasových stanicích. Jsou namátkovým aplikováním nastudovaných poznatků, jejichž výstup slouží k uvědomění si důležitosti nekonzumního přijímání mediálních sdělení.

13 DISKUZE

Diskuze je uskutečněna dle pořadí hypotéz stanovených v úvodu práce.

13.1 Diskuze k první hypotéze

První hypotéza, která byla prověřována, zněla: Hlasová a řečová příprava je důležitá pro výsledný mluvený projev rozhlasového profesionála.

Na základě rozhovorů s rozhlasovými profesionály byly zjištěny zajímavé informace nejen o důležitosti hlasové a řečové přípravy, na které se v rozhovorech respondenti jednohlasně shodují, ale také jejího významného vlivu na výsledný mluvený projev. Tuto skutečnost navíc potvrzuje i dotazníkové šetření, kde devadesát čtyři procent respondentů z řad rozhlasových profesionálů odpovídá v prospěch potvrzení stanovené hypotézy. V návaznosti na zmíněná tvrzení, lze vytvořenou hypotézu potvrdit.

Potvrzená hypotéza č. 1: Hlasová a řečová příprava je důležitá pro výsledný mluvený projev rozhlasového profesionála.

13.2 Diskuze ke druhé hypotéze

Druhá hypotéza, která byla prověřována, zněla: Hlasová a řečová příprava je na veřejnoprávních a soukromých stanicích nedostačující.

Mgr. Ladislav Vonz v odpovědi na dotazovanou otázku, zda se soukromé stanice v hlasové a řečové přípravě nějakým způsobem liší od Českého rozhlasu, mimo jiné uvedl, že se nedomnívá, že by se na řečovou a jazykovou přípravu v soukromých rádiích zásadním způsobem přihlíželo.

Shodný názor má i Miroslav Škoda, který přímo uvádí: „*Obecně je jazyková a řečová příprava nedostatečná, v reálu je ale taková, jakou si můžeme dovolit.*“ (MŠ)

Tomáš Pancíř pak třetí názorů uzavírá s tvrzením, že hlasová a řečová příprava má i na jeho pracovišti rezervy.

Tato hypotéza byla potvrzena i dotazníkovým šetřením pro rozhlasové profesionály ve své sedmé otázce. Potvrdilo ji necelých osmdesát procent respondentů.

Na základě těchto tvrzení můžeme tedy vytvořenou hypotézu potvrdit.

Potvrzená hypotéza č. 2: Hlasová a řečová příprava je na veřejnoprávních a soukromých stanicích nedostačující.

13.3 Diskuze k třetí hypotéze

V návaznosti na teoretickou část byla stanovena třetí hypotéza a zněla takto: České školství se nedostatečně zabývá hlasovou výukou.

Výše uvedenou hypotézu ve svých odpovědích uvedli dva ze tří respondentů. „*Nevidím, že by se české školství v tomto problému výrazně lepšilo a že by nám přicházeli připravenější lidé. Profesionální pracovník musí být schopen nejen jazyk správně formulovat, ale také profesionálně interpretovat.*“ (TP)

Tuto hypotézu potvrzuje i Miroslav Škoda: „*Jediná hlasová výchova je na konzervatoři, na Damu. Na běžných školách se nic podobného nevyučuje, i když by to asi vhodné bylo.*“ (MŠ)

Na základě těchto tvrzení tedy lze vytvořenou hypotézu potvrdit.
Potvrzená hypotéza č. 3: České školství se nedostatečně zabývá hlasovou výukou.

13.4 Diskuze k čtvrté hypotéze

Čtvrtá hypotéza, která byla prověřována, zněla: Veřejnost si uvědomuje důležitost hlasové a řečové přípravy.

Pro ověření či vyvrácení této hypotézy bylo provedeno dotazníkové šetření, které nemělo vymezenou cílovou skupinu. Účastnit se ho mohli zástupci všech věkových kategorií od patnáctého roku života. Na základě odpovědí na otázku: „*Domníváte se, že příprava rozhlasového profesionála má vliv na jeho výsledný mluvený projev?*“, kdy devadesát procent respondentů odpovědělo kladně, můžeme tedy i v tomto případě vytvořenou hypotézu potvrdit.

Potvrzená hypotéza č. 4: Veřejnost si uvědomuje důležitost hlasové a řečové přípravy.

13.5 Diskuze k páté hypotéze

Pátá hypotéza, která byla prověřována, zněla: Současná úroveň rozhlasové mluvy je ve vybraných zpravodajských relacích dobrá.

Autorka nenašla žádné zásadní odchylky od kodifikované ortoepické výslovnostní normy, stejně tak jako se nesečkala se slovními spojeními, větami či souvětími, které by nevhodnou stylistikou narušovaly smysl sdělení. Struktura všech textů je jasná, promyšlená a reprezentuje informační styl. Na základě těchto skutečností tedy lze vytvořenou hypotézu potvrdit.

Potvrzená hypotéza č. 5: Úroveň rozhlasové mluvy je ve vybraných zpravodajských relacích dobrá.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce je zaměřena na téma hlasové a řečové přípravy rozhlasových profesionálů ve veřejnoprávních a soukromých stanicích.

V teoretické části autorka na základě prostudované odborné literatury vymezila základní pojmy a problematiku titulního tématu. Praktická část poté na základě dotazníku vytvořeného pro laickou veřejnost a rozhlasové profesionály, rozhovorů s rozhlasovými profesionály a následné analýzy dvou vybraných zpravodajských relací, odpovídá na stanovené hypotézy. Poslední kapitola se věnuje diskuzi, v níž byly tyto hypotézy všechny potvrzeny.

Hypotéza č. 1: Hlasová a řečová příprava je důležitá pro výsledný mluvený projev rozhlasového profesionála.

Hypotéza č. 2: Hlasová a řečová příprava je na veřejnoprávních a soukromých stanicích nedostačující.

Hypotéza č. 3: České školství se nedostatečně zabývá hlasovou a řečovou výukou.

Hypotéza č. 4: Veřejnost si uvědomuje důležitost hlasové a řečové přípravy.

Hypotéza č. 5: Úroveň rozhlasové mluvy je ve vybraných zpravodajských relacích dobrá.

Vzhledem k potvrzeným hypotézám, které autorka stanovila v úvodu práce, lze s určitostí tvrdit, že cíl práce byl splněn.

Rozhlas je jedním z neopominutelných prostředků v šíření zpráv, informací, kultury a vzdělání, působící na široký okruh veřejnosti. Jeho základním komunikačním prostředkem je mluvená řeč interpretovaná zvukovými prostředky. Díky skutečnosti, že posluchač není s mluvčím v přímém kontaktu a je „nucen“ přijímat sdělení výhradně prostřednictvím sluchu, roste význam zvukové stránky a pronášených sdělení.

Z nastudovaných materiálů jasně vyplývá, že v praxi často opomíjená hlasová a řečová příprava má významný vliv na kvalitu a úroveň výsledného rozhlasového projevu, měřítko a vzoru kultivovanosti, který představuje nejen výchovného činitele, ale také aktivního tvůrce normy.

Nelze obecně tvrdit, zda se v současné době veřejnoprávní a soukromé rozhlasové stanice v titulním tématu zásadním způsobem liší. Je však zřejmé, že Český

rozhlas operuje prostředky, které by v dané problematice měly udávat směr a být vzorem pro stanice soukromé, které naráží na personální a finanční limity.

Dle autorčina závěru chybí dostatečné množství odborné literatury zaměřující se čistě na problematiku hlasové a řečové přípravy. Existují ucelené kapitoly, ty jsou však ve většině případů natolik odborné, že je rozhlasoví profesionálové v praxi nejsou schopni plně využít. Problematika jazykové a řečové přípravy tak pramení už na školách, kde je úroveň hlasové a řečové výuky, pokud vůbec o nějaké lze hovořit, tristní.

Diplomová práce, navazující na toto téma, by mohla pokračovat detailnější analýzou současné úrovně rozhlasové mluvy veřejnoprávních a soukromých stanic.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

CZECH, J. *O rozhlasové hře*. Praha: Panorama, 1987.

DANEŠ, F. *Mluvená próza i verš*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 80-86903-85-0

HAVEL, V. *V čem jsme jiní aneb veřejnoprávní vysílání v evropské mediální krajině*. Velká Británie, John Libbey Publishing: 2006.

HŮRKOVÁ, J. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-93-X

JANOŠEK, J. *Sociální komunikace*. Praha: Svoboda, 1968.

JEŠUTOVÁ, E. *Od mikrofonu k posluchačům*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-73672-87-1

KOPŘIVOVÁ, M., WACLAWIČOVÁ, M. *Čeština v mluveném korpusu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-982-9

KRAUS, J. *Člověk mluvící*. Praha: Leda, 2011. ISBN 978-80-7335-258-5

KRAUS, J. *Rétorika a řečová kultura*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 978-80-246-1829-6

KRČMOVÁ, M. *Výslovnost ve veřejném projevu*. Ústav pro jazyk český, interní materiál

KŘIVANCOVÁ, M. *Moc slova*. Praha: Akropolis, 2013. ISBN 978-80-7470-030-9

KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X

LANGER, I. *Srozumitelné vyjadřování*. Praha: Grada Publishing a. s., 2013. ISBN 978-80-247-4296-0

LUKAVSKÝ, R. *Kultura mluveného slova*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2000. ISBN: 80-85883-61-9

MARŠÍK, J. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999.

MCLUHAN M. *Jak rozumět médiím*. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0296-2

MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-574-5

MĚCHUROVÁ, A. *Jak dobře mluvit a úspěšně jednat*. Univerzita Jana Amose Komenského Praha: 2008, ISBN 978-80-86723-32-7

MOTAL, J. *Nové trendy v médiích II*. Brno: Vydavatelství Masarykovy university, 2012. ISBN 80-21058-39-0

OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1

SLOVÁK, L. *Teória rozhlasovej žurnalistiky*. Praha: Novinář, 1981.

ŠTĚRBOVÁ, A. *Rozhlasová inscenace: teoreticky komentované dějiny české rozhlasové produkce*. Olomouc: Vydavatelství univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-70675-31-4

VYBÍRAL, Z. *Co, čím jak a s kým komunikujeme?* Hradec Králové: Gaudeamus, 1999. ISBN: 978-80-7041-123-0

Seznam použitých zahraničních zdrojů

WAREN, S. *Radio: The Book*. London: Focal Press, 2005. ISBN 978-0240806969

Seznam použitých internetových zdrojů

Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-1-16]. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02179337.pdf

Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-2-24]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/srt/99osobnosti/_zprava/523698

Český rozhlas. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-2-5]. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/689380>

ČESKÝ ROZHLAS. *Rozhlasový poplatek*. [online]. ©2000 - 2014 [cit. 2014-2-16] Dostupné z: <https://zis-ext.rozhlas.cz/>

DANEŠ, F. Kultura mluvených projevů. *Naše řeč*. [online]. Publikováno 1969. [cit. 2014-2-19]. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5437>

DANÍČEK, J., MĚCHUROVÁ, A. Kultura veřejného projevu v postmoderní době. *Odborný časopis Katedry sociální a mediální komunikace UJAK „Orbis communicationis“*. [online]. 11/2012 [cit. 2014-2-1]. Dostupné on-line: http://orbis.ujak.cz/kultura_verejneho_projevu.php

HORÁLKOVÁ, E., Marie Tomsová. *Radiožurnál*. [online]. Vytvořeno 25. 7. 2011 [cit. 2014-2-23]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/dvojka/radiozpravy/_zprava/925675

HUBIČKA, J. S rozhlasovým archivem do roku 1923. *Archiv ČRo*. [online]. © 1997-2014 [cit. 2014-2-27]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/archiv/osobnosti/_zprava/1061340

KASÍK, V. Český rozhlas - médium veřejné služby. *Svět rozhlasu. Bulletin o rozhlasové práci*. [online]. str. 7 - 8 [cit. 2014-2-2]. ISSN 1213-3817. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02185623.pdf

KLUSÁKOVÁ, J. Zdena Palková, ředitelka Fonetického ústavu Karlovy univerzity. *Radiožurnál*. [online]. Vytvořeno 10. 8. 2003 [cit. 2014-2-20]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/83595

PROUZOVÁ, H. Několik poznámek k jazykové stránce rozhlasového vysílání. *Naše řeč*. [online]. © 2005 [cit. 2014-2-20]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5159>

Public Broadcasting. [online]. © 2008 - 2014 [cit. 2013-11-14]. Dostupné z: <http://www.publicbroadcasting.ca/Television.asp>

Rááááadio Impuls. Moderátor Václav Moravec poodhalil své životní i pracovní zákulisí! In: YouTube [online]. Zveřejněno 16. 4. 2013 [vid. 2014-1-18]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=myNzau1DL6c>

Radioprojekt 2013. Median s.r.o. [online]. © 2006 [cit. 2014-2-13]. Dostupné z: http://www.median.cz/docs/RP_2013_3+4Q_zprava.pdf

SMOLAKOVÁ, V. *Špecifika výrazových prostriedkov v rozhlase*. Jazyk a kultura číslo 10/2012. Dostupné online

Svět rozhlasu. [online] str. 66 - 68 [cit. 2014-2-17] ISSN 1213-3817. Dostupné z: http://media.rozhlas.cz/_binary/02179337.pdf

ŠMÍD, M. Média veřejné služby a soukromá média. Louč. [online]. © 2005 [cit.2014-2-4]. Dostupné z: <http://www.louc.cz/01/500910a.html>

Veřejnoprávní média jsou přežitek. Reformy.cz. [online]. [cit. 2013-12-25]. Dostupné z: <http://www.reformy.cz/zpravy/verejnopravni-media-jsou-prezitek/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Doplnující poznatky z dotazníku pro laickou veřejnost.....	I
Příloha B - Grafy - Dotazník pro rozhlasové profesionály	II
Příloha B1 - Graf č. 1.....	III
Příloha B2 - Graf č. 2.....	III
Příloha B3 - Graf č. 3.....	IV
Příloha B4 - Graf č. 4.....	IV
Příloha B5 - Graf č. 5.....	V
Příloha B6 - Graf č. 6.....	V
Příloha B7 - Graf č. 7.....	VI
Příloha B8 - Graf č. 8.....	VI
Příloha B9 - Graf č. 9.....	VII
Příloha B10 - Graf č. 10	VII
Příloha C - Grafy - Dotazník pro laickou veřejnost	VIII
Příloha C1 - Graf č. 1.....	VIII
Příloha C2 - Graf č. 2.....	VIII
Příloha C3 - Graf č. 3.....	IX
Příloha C4 - Graf č. 4.....	IX

PŘÍLOHY

Příloha A – Doplnující poznatky z dotazníku pro laickou veřejnost

Od poslechu posluchači věkové skupiny padesát a více očekávají především společníka následovaného kulisovým poslechem hudby a pořadů. Případná chyba, stejně tak jako řečová vada rozhlasového profesionála, by byla důvodem pro přeladění na jinou rozhlasovou stanici.

U nejmladší vymezené skupiny¹²⁵ se navíc ukazuje, že rádio si každý den, nebo alespoň jednou týdně, zapne přibližně osmdesát dva procent všech odpovídajících. V případě poslechu pak, a to až přes devadesát procent dotázaných, dává přednost poslechu hudby před získáváním informací. Od obsahu očekávají především vtipnost. Zajímavá, téměř třiceti procenty zastoupená, je odpověď mužské části této věkové skupiny, která od rádia mimo vtipnost, očekává také příjemnost hlasu rozhlasového profesionála.

Tato věková skupina uvádí, že nevnímá rozdíl v poslechu Českého rozhlasu a ostatních komerčních stanic. Zmíněná skutečnost se však netýká případných mimořádných událostí, kdy by za účelem získání potřebných informací, dalo Českému rozhlasu přednost přes polovinu respondentů. Respondenti, kteří by si za těchto okolností zapnuli raději soukromou stanici, v kvalitě získaných informací věří nejvíce rádiu Evropa 2.

Podobně je na tom vymezená věková skupina respondentů, sčítající muže a ženy od devatenáctého do třicátého věku života, která dá v případě mimořádných událostí také přednost poslechu Českého rozhlasu. Z dotazníkového šetření vyplývá, že se jedná přesně o padesát dva procent odpovídajících.

Tato věková skupina již vnímá rozdílnost mezi veřejnoprávní a soukromou stanicí a to především v hudební dramaturgii, která je více zaměřená na tuzemské interprety, kvalitě zpracovaných informací a množství odvysílaných reklam. Český rozhlas méně než jednou za měsíc poslouchá sedmdesát dva procent, každý den si pak některou ze stanic zapne pouze šest procent dotazovaných. Zapnutí rádia kvůli poslechu hudby

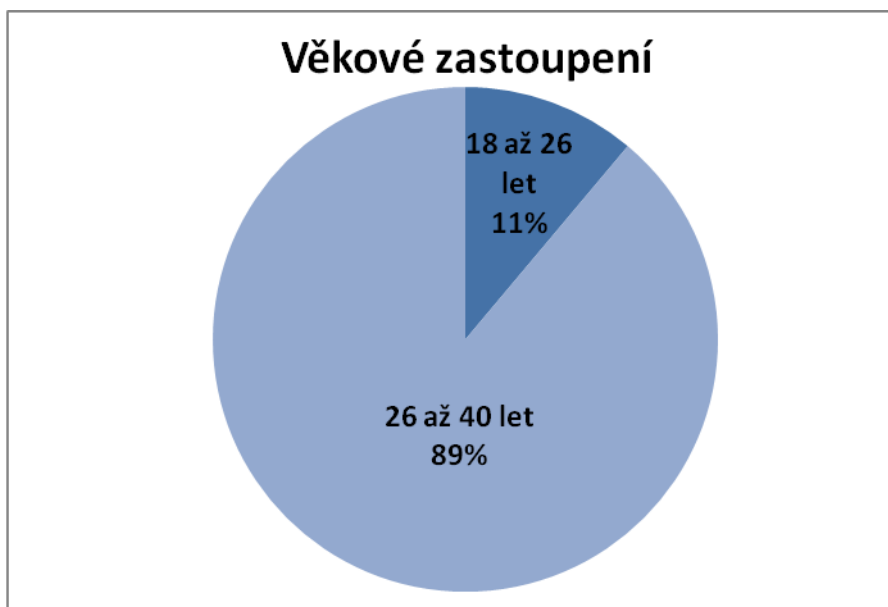
---

¹²⁵ V rámci dotazníku byla nejmladší skupina respondentů vymezena od patnáctého do osmnáctého roku života.

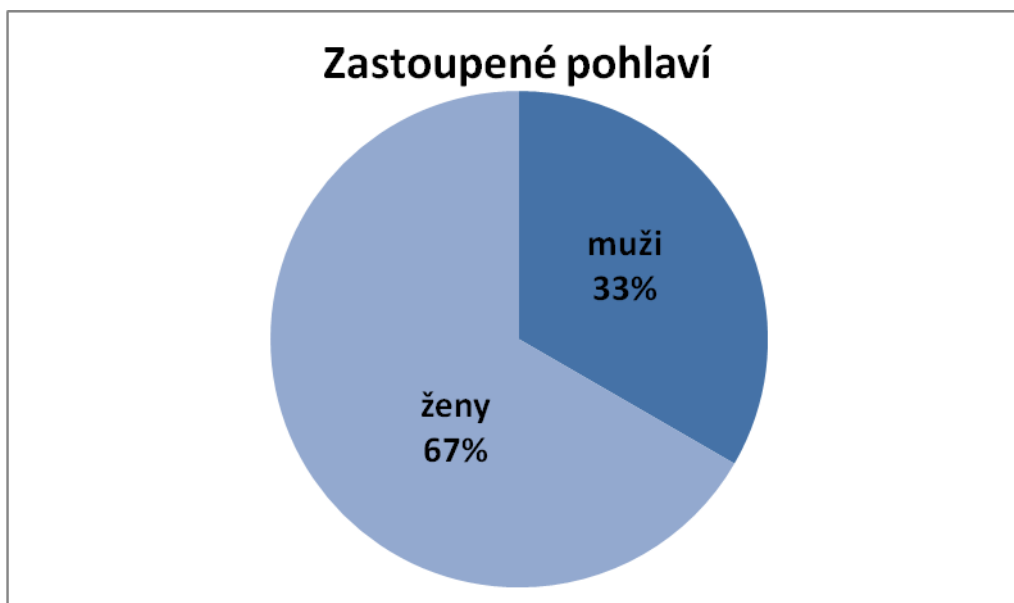
uvádí přes šedesát pět procent respondentů. Stejně procentuální zastoupení má poslech rozhlasové stanice při jízdě autem, následovaný všedními činnostmi.

Věková skupina vymezená třicátým a čtyřicátým věkem života očekává od rádiové stanice především kvalitní zdroj informací. Případná stylistická chyba v průběhu rozhlasového příspěvku nevádí bez mála šedesáti pěti procent respondentů, o případném přepnutí by však v případě nedostatků uvažovalo skoro šedesát procent dotázaných. Vada řeči rozhlasového profesionála je nepříjemná přibližně třiceti procent respondentů. V denním poslechu, v porovnání s ostatními rozhlasovými stanicemi, Český rozhlas „dominuje“ pouze z jedenácti procent. Ze soukromých stanic upřednostňují informace podávané rádiem Impuls. Stejně nejčastěji poslouchané soukromé rádio uvádí i další vymezená věková skupina, skupina respondentů mezi čtyřicátým a padesátým rokem života. Ta od poslechu ráda očekává kvalitu a oproštění obsahu sdělení od bulvarizace. Po rozhlasovém profesionálovi v ideálním případě požadují informovanost, připravenost a příjemný tón hlasu.

Příloha B - Grafy - dotazník pro rozhlasové profesionály
Příloha B1 - Graf č. 1

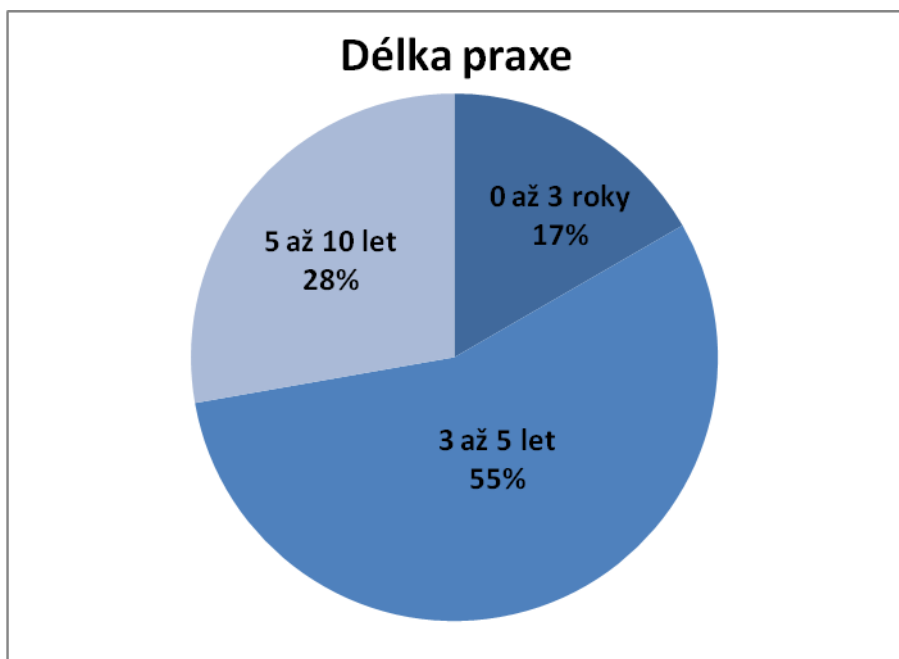

Příloha B2 - Graf č. 2

Příloha B3 - Graf č. 3

Příloha B4 - Graf č. 4

Příloha B5 - Graf č. 5

Příloha B6 - Graf č. 6

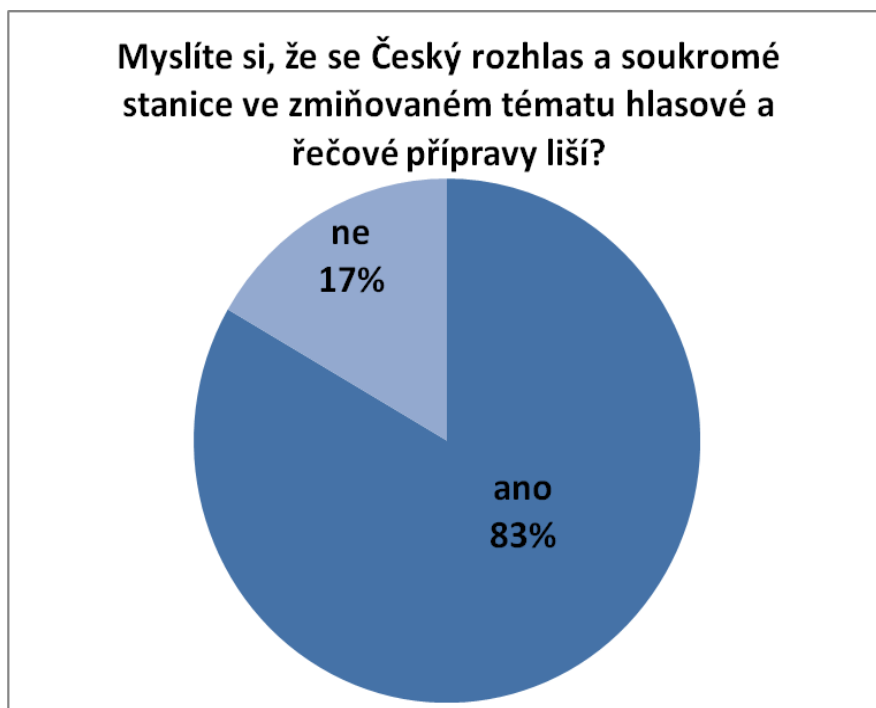
Příloha B7 - Graf č. 7

Příloha B8 - Graf č. 8

Příloha B9 - Graf č. 9

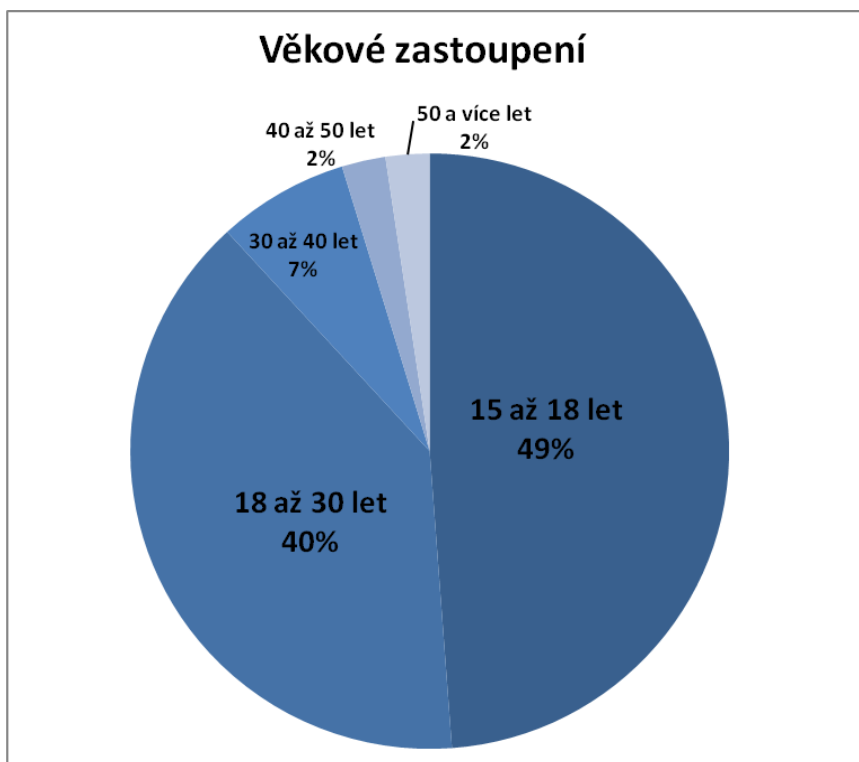

Příloha B10 - Graf č. 10

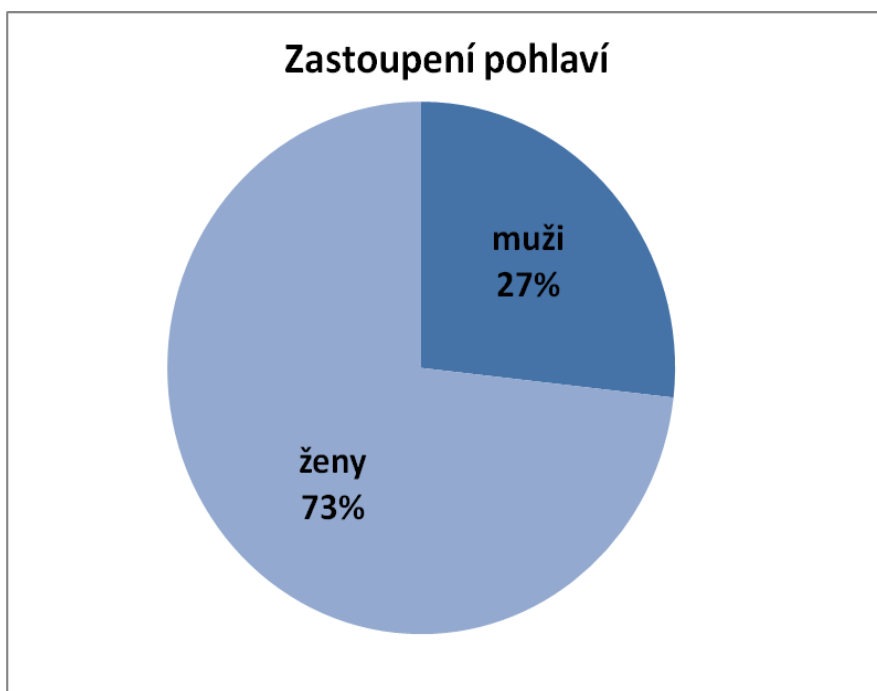

Příloha C - Grafy - Dotazník pro laickou veřejnost

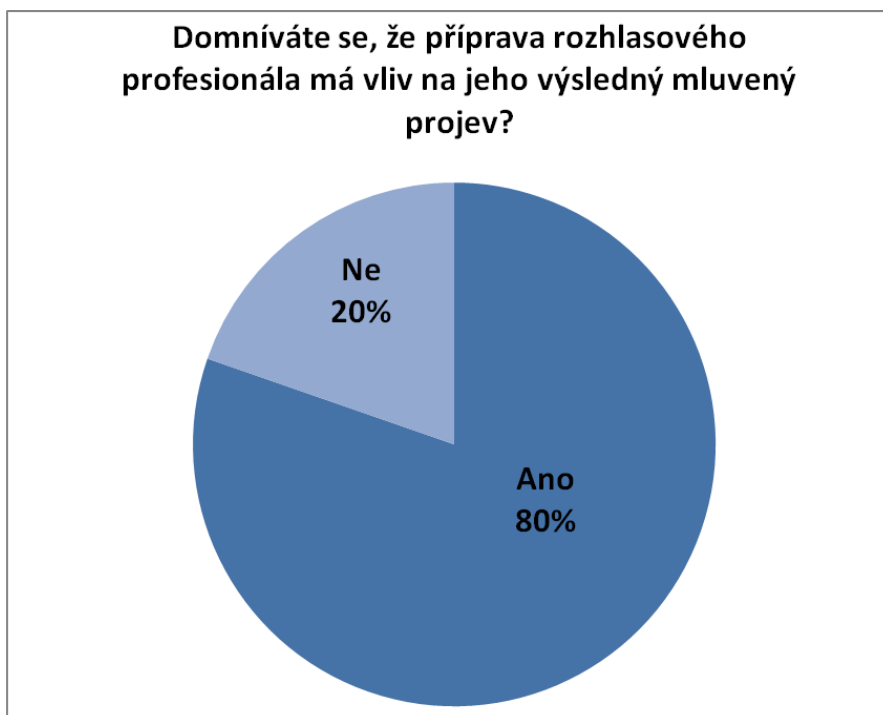
Příloha C1 - Graf č. 1

Příloha C2 - Graf č. 2

Příloha C3 - Graf č. 3

Příloha C4 - Graf č. 4

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Barbora Marková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční

Název práce: Porovnání hlasové a řečové přípravy rozhlasových profesionálů ve veřejnoprávních a soukromých stanicích

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 59

Celkový počet stran příloh: 9

Počet titulů českých použitých zdrojů: 24

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 18

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Daniček